

TEREZÍNSKÁ INICIATIVA

číslo 4.

červen 1993

SNĚM TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

Ve Velké zasedací síni Magistrálního úřadu hl. města Prahy se konal 16. března 1993 sněm Terezínské iniciativy - Mezinárodního terezínského sdružení. Byl v pořadí již třetím shromážděním všech členů, jichž tentokrát přijelo na 240 z České republiky, ze Slovenska, ze Spolkové republiky Německo a z Kanady. Celý průběh sněmu byl výpovědí o hlubokém vzájemném vztahu účastníků a

jejich vůli k další tvořivé práci. Přesvědčivě se to odrazilo i ve věcném a přitom obsahově bohatém referátu předsedy sdružení Hanuše Schimmerlinga, v projevech hostů Terezínské iniciativy nejblíže - tajemníka Federace židovských obcí České republiky Tomáše Krause a místopředsedy této Federace a předsedy Pražské židovské obce Zeno Dostála, i v ostatních diskusních příspěvcích.

Sněm schválil zprávu revizní komise o hospodaření přednesenou Janem Jechou a rozpočet na další období, návrh na změnu stanov a zvolil nové předsednictvo Terezínské iniciativy. Sněm doporučil nově zvolenému zastupitelskému orgánu, aby zaslal dopis prezidentu Václavu Havlovi, v kterém bude prezidenta informovat o nejzávažnějších aktivitách Terezínské iniciativy.

Zpráva o minulém a budoucím roce

Zprávu výboru Terezínské iniciativy přednesl sněmu jeho předseda H. Schimmerling. Vzhledem k tomu, že členové Terezínské iniciativy obdrželi koncem roku 1992 třetí číslo Zpravodaje, obsahující řadu informací o činnosti TI, hovořil především o základních směrech činnosti organizace: historiko-dokumentační, kulturní, působení na mládež a učitele, sociálně zdravotní, prosazování zájmů členů a prezentace Terezínské iniciativy na veřejnosti.

Na úseku historiko-dokumentační činnosti bylo vykonáno mnoho. Výbor považoval za nutné, aby s výsledky mezinárodní konference věnované historii Terezína v rámci nacistického "konečného řešení židovské otázky" byla seznámena širší veřejnost. Po české

verzi vyšla nyní i německá verze sborníku. Na výsledky této konference navázalo jednání druhé mezinárodní konference historiků, kterou jsme s Památkovým úřadem Terezín zorganizovali na téma "Vernichtung durch Arbeit" v nacistických koncentračních táborech.

Letos v září tomu bude padesát let od vzniku rodinného tábora v Birkenau, a příštího března padesát let od vyvraždění 3792 terezínských vězňů v plynových komorách Birkenau. Vzhledem ke zkušenostem z dosavadní činnosti a marného úsilí osvětivského výboru ČSBS i ministerstva kultury ČR a podle dnešní situace je pravděpodobnost uskutečnění rekonstrukce čs. expozice anebo alespoň její části v Osvětimi k březnu 1994 malá. Na své poslední schůzi

navrhl proto výbor Terezínské iniciativy, aby hned po našem sněmu začala zvláštní pracovní skupina vypracovávat nezbytný program pro instalaci pomníku obětem B II B v Birkenau. Cílem Terezínských musí být, aby se v březnu 1994 uskutečnila vzpomínková akce s odhalením pomníku 17 500 obětem rodinného tábora v Birkenau, obětem největší hromadné vraždy československých občanů.

Dále počítáme s tím, že v průběhu září uspořádáme v Praze jednodenní seminář, který věnujeme tématu rezistence v rodinném táboře.

Těžiště vzpomínkových akcí překládáme však na příští březen. Konkrétní program bude možno

pokračování na str.3

DOPIS PRESIDENTU REPUBLIKY

Vážený pane presidente, sněm Terezínské iniciativy, uspořádaný dne 16. března 1993 v Praze, pověřil nás tlumočit Vám pozdravy všech jeho účastníků. S hlubokým povděkem sledujeme, že i při současných společenských proměnách a existenčních starostech mnoha občanů, nepřestáváte zdůrazňovat význam zamyšlení nad minulostí naší republiky.

Také my se snažíme přispět k vytváření pravdivého obrazu české historie. Přitom nezřídka musíme přemáhat netečnost svého okolí, bránit se svému již pokročilému věku i vědomí toho, že některé osudové prožitky z času nacistické okupace jsou jen stěží sdělitelné.

Přesto se jistě můžeme přihlásit k dobrým výsledkům své práce po listopadu 1989. Uskutečnili jsme v roce 1991 mezinárodní setkání k 50. výročí vzniku ghetta. Bylo provázáno četnými pořady, nastudovanými vynikajícími českými i zahraničními umělci, při nichž jsme mohli uvítat i Vás a presidenta státu Izrael. Přičinili jsme se opravdu podstatně o vybudování Muzea ghetta v Terezíně, pro jehož obsahovou i architektonickou výstavbu jsme z Rakouské republiky a ze Spolkové republiky Německo získali a účelně využili dotace, bez nichž by podobný projekt nebyl myslitelný. Každoročně se podílíme na přípravě pořadů na paměť obětí holocaustu.

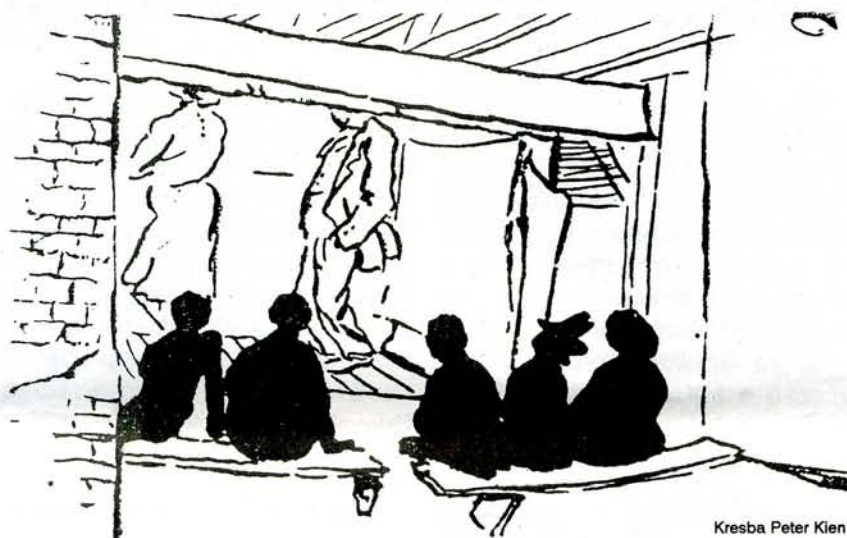
Podnítili jsme historický výzkum, jehož součástí byly mezinárodní vědecké konference s tématy "Terezín v historii tzv. konečného řešení židovské otázky" (1991) a "Vernichtung durch Arbeit" (1992). Z těchto i budoucích vědeckých zasedání publikujeme sborníky přednášek. Tento měsíc bude dokončeno automatické zpracování údajů o všech věznicích, kteří prošli Terezínem a následnými vyhlazovacími tábory. Shromážděné údaje nejen slouží historikům, ale současně naznačují i bez průvodní legendy obrys neměrné tragédie, již padli za obět naši rodiče, sestry a bratři.

Vážený a milý pane presidente, pokládali bychom si za čest, kdybychom Vám, jako představiteli celého občanského společenství našeho státu, mohli první zhotovený záznam údajů o vyraždění židovského obyvatelstva osobně předat. Doufáme, že budete moci podle svých časových možností přijmout zástupce našeho výboru k převzetí záznamu a k rozhovoru. Budete-li s přijetím souhlasit, prosíme Vaši kancelář, aby datum při-

jetí sdělila tajemnici našeho sdružení, paní Lydii Holznerové, Maislova 18, Praha 1, telefon 231 90 02.

Velmi bychom si vážili této audience, při níž Vás chceme informovat o nejdůležitějších aktualitách z činnosti Terezínské iniciativy a svěřit se Vám s některými svými myšlenkami k současným událostem.

S projevem upřímné úcty
Výkonný výbor Terezínské iniciativy - Mezinárodního terezínského sdružení
Praha dne 13. dubna 1993

Kresba Peter Kien

Václav Havel v Muzeu ghetta

Po ukončení Terezínské trizny 16. května navštívil prezident republiky Václav Havel Muzeum ghetta, kde jej spolu s ředitelem Památníku Terezín Janem Munkem uvítala delegace Terezínské iniciativy v čele s Hanušem Schimmerlingem. Miroslav Kárný připomněl V. Havlovi jeho návštěvu v této budově právě před třemi léty, kdy zde bylo ještě umístěno pompézní policejní muzeum, a seznámil ho s tím, jak jeho návštěva urychlila předání budovy pro účely Muzea ghetta. Ministr vnitra o něm rozhodl hned příští den. V. Havel vyslovil své uspokojení nad rychlým vybudováním muzea. Pozorně si prohlédl celou expozici a vyslechl informaci o přípravách její budoucí podoby. Jiří Kotouč, který byl v době ghetta vězněn v L 417, zavedl presidenta do místnosti, kde žil kolektiv vězňených chlapců, vydávajících svůj časopis VEDEM, který patří k nejvýz-

namnějším literárním dokumentům o ghettu. Poděkoval V. Havlovi za předmluvu, kterou napsal k připravované publikaci o tomto časopisu a o terezínských dětech. Lydie Holznerová předala presidentovi publikace vydané Terezínskou iniciativou a Památníkem Terezín.

Představitelé TI využili příležitosti a informovali o problémech, které vznikají v městě Terezín v důsledku redukce personálních stavů české armády. Současně ukázali na příležitost využít již uvolněná bývalá Magdeburská kasárna, aby bylo možno přesvědčivěji přiblížit návštěvníkům Terezína historické realie z doby ghetta a učinit v budoucnu město Terezín místem setkávání lidí rozdílných národností, náboženství, filosofických a politických názorů, aby se společně právě zde zamýšleli nad naléhavými otázkami současnosti a budoucnosti lidstva. Přeměna dvoustleté vojenské pevnosti v takové místo by se mohla stát symbolem probíhajících historických přeměn světa. Václav Havel přislíbil těmto záměrům podporu.

Zpráva o minulém a budoucím roce

pokračování ze str.1

upřesnit, až se vyjasní osud československého bloku v osvětivském muzeu.

Společně s Bejt Terezín v Givat Chajim výbor rozhodl připravit v příštím roce vydání publikace "Drama rodinného tábora", sborníku vzpomínek a dokumentů vztahujícího se k jeho historii.

základem vědeckých sond k hlubokému poznání nuceného společenství terezínských vězňů, jaké by tradičními metodami bylo neuskutečnitelné.

Velmi úspěšné bylo nedávné dokončení projektu, který byl důležitou etapou přípravy stálé expozice v Muzeu ghetta. Jak víte, předpokládají scénáristé, že by průvodci Muzea ghetta měli být - pokud možno - bývalí vězňové, samozřejmě nikoli ve své fyzické

ního roku bude uskutečněna další série vystoupení v České republice a Dismanův soubor s ní letos zajíždí také do Německa a Francie k nejméně osmi představením, doplněným o televizní filmy, vztahující se k problematice antisemitismu. V jednání je i zájezd do USA."

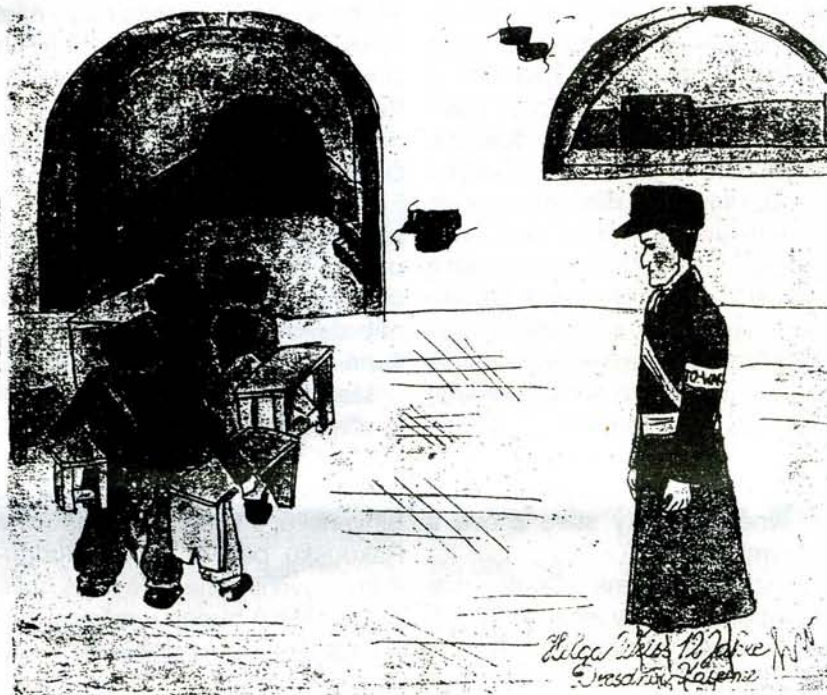
Dále H. Schimmerling hovořil o spolupráci s dětským souborem Pražské židovské obce, vedeným Vidou Neuwirthovou a s organizátory hudebního festivalu MUSICA JUDAICA.

"V Českých Budějovicích vznikla před dvěma roky - také díky pomoci arcibiskupa pražského a primase českého Miloslava Vlka - první česká galerie tohoto města. Je to jen komorní zařízení, ale klade si nemalý cíl rozvíjení duchovních hodnot, k nimž má každý rok přispět také výstava některého židovského umělce. Pro letošní září jsme tam dohodli výstavu obrazů s terezínskými náměty naší členky, akad. malířky Helgy Hoškové.

Význam činnosti naší pedagogické komise bych chtěl nyní podtrhnout pohledem na věkové složení Terezínské iniciativy: nejmladší skupina našich členů do 60 let tvoří pouze necelých 10 %, do 70 let je to téměř 39 % a nad 70 let více než 51 %. Nejstarší věková skupina nad 80 let tvoří téměř pětinu členstva. Uvědomili jsme si tuto skutečnost a tím více nutnost zdůrazňovat význam působení na mládež a na jejich vychovatele. Seminář učitelů dějepisu z Prahy byl prvním - a lze tvrdit i zdařilým - pokusem seznámit pedagogy s průběhem holocaustu v tzv. protektorátu a s úlohou Terezína při konečném řešení židovské otázky. Seminář organizovala Terezínská iniciativa s Ústavem rozvoje školství za přispění ÚV ČSBS. Ocenili jsme úroveň pracovníků Památníku Terezín a Muzea ghetta jak při úvodních přednáškách, tak v diskusi s učiteli. Po zkušenostech s tímto seminářem mají následovat další, také pro budoucí učitele - posluchače pedagogických fakult.

O prázdninách je plánována letní škola pro učitele dějepisu a

dokončení na str.4

Kresba Helga Hošková, Tajné vyučování

"Výbor Terezínské iniciativy věnoval velkou pozornost projektu automatického zpracování dokumentace o vězňích terezínského ghetta, jehož realizaci jsme zadali Ústavu teorie informací a automatizace Akademie věd. Do paměti počítače budou do konce tohoto měsíce zanesena jména a základní údaje přibližně 150 tisíc vězňů zemřelých v ghettu či v místech další deportace a vězňů osvobozených v Terezíně či v místech další deportace. Chybět bude jen několik set těch, kteří přežili východní transporty, ale nepřihlásili se u československých úřadů. Soubor zakoupené námi computerové techniky s uvedenou pamětí a s programovým vybavením bude přenesen do Muzea ghetta, ale neméně důležité je, že bude

přítomnosti, ale v podobě videoclipů s nimi natočených. Za účasti našich historiků byly takové videoclipy natočeny a osmnáct z nich předáno Muzeu ghetta pro novou expozici. Ve svém velkém celku je to dokument mimořádné výpovědní hodnoty a emotivní síly, jak potvrzují všichni, kdo je shlédli.

Také v minulém roce jsme podporovali a sledovali kulturní a tvůrčí práci, související s posláním Terezínské iniciativy. S radostí zaznamenáváme, že opera Hanse Krásy Brundibár, nastudovaná Dismanovým rozhlasovým dětským sborem pod vedením Zdeny a Václava Fleglových, je i po premiéře, které jsme byli přítomni v r. 1991 v Terezíně, stále s velkým ohlasem reprizována. Byla uvedena již desetkrát, do června letoš-

dokončení

dle dohody s Ústavem rozvoje školství bude tam přednášena tematika holocaustu.

K činnosti sociální komise jen několik slov, neboť předpokládám, že se na tomto sněmu dozvíme některé informace vyplývající z dotazníkové akce, jejíž pomocí chtěl výbor zjistit potřeby členů v oblasti zdravotně-sociální. V současné době se tyto údaje zpracovávají. Ve spolupráci s Federací židovských obcí a přímo s příslušnými obcemi bude nutno přímo reagovat na potřeby, připomínky a přání členů, pomáhat jim dle možnosti ve svízelných situacích, jak se již v některých případech stalo. Musíme mít stále na zřeteli, že vzájemná pomoc by měla patřit k poslání tohoto sdružení. Pouhá dobrá vůle však nestačí. Je třeba materiální pomoci. Výbor Tereziánské iniciativy se proto jménem bývalých židovských vězňů obrací dopisem na Claims Conference s žádostí o finanční podporu pro sociální účely.

Od chvíle, kdy jsme začínali usilovat o rehabilitaci dějin a postavení tereziánského ghetta a jeho místa v nacistickém konečném řešení tzv. židovské otázky, bylo naší hlavní snahou seznámit veřejnost a s ní především vládní místa,

s těžkým osudem židovského obyvatelstva tohoto státu. Zdůrazňovali jsme, že oproti jiným skupinám vězňů a pronásledovaných v III. říši, byli Židé od samého počátku určeni k plánovitému vyhlazení. Z Osvětimi, Lodže, Treblinky se neměl nikdo vrátit a pokud se náhodou přese všechno tak stalo, ocitl se v poválečném životě většinou sám, bez rodinného zázemí. Tyto okolnosti neustále připomínáme, společně s ostatními politickými vězni, především však s židovskou reprezentací poukazujeme na nevyřízené účty z doby nacistické okupace. Společně s Federací židovských obcí se stavíme za požadavek individuálního řešení nároků přeživších bývalých vězňů. Hlavním naším příspěvkem v tomto úsilí je vlastně celá naše činnost, upozorňování na rozsah a velikost utrpení židovských lidí této země. Hovoříme za bývalé židovské vězně, poukazujeme neustále na naléhavost problému, dáváme podklady pro jednání s Claims Conference a s našimi státními reprezentanty. Je třeba uplatňovat oprávněné nároky stále znova a různými cestami.

Zástupci Claims Conference vysvětlili, že tím, že jsme neopustili české země a nevystěhovali se odtud, není podle německých zákonů nárok na individuální náhradu za utrpené škody. Bude tudíž

třeba hledat nové cesty, prosazovat naši účast při jednáních s německými odpovědnými místy, při setkáních reprezentace bývalých vězňů s vládními místy atd. Uvědomujeme si, že už nejde o více než 1500 až 2000 ještě žijících židovských postižených! To však znamená, že Tereziánská iniciativa musí vystupovat o to důrazněji.

Bez problémů se jeví spolupráce s Federací židovských obcí, zejména s obcí pražskou. Na obou stranách jsme si vědomi, že bývalí vězňové tvoří podstatnou část židovské komunity, že oni a jejich potomci jsou pamětí holocaustu. Proto jistě budete souhlasit s probíhajícím jednáním o kolektivním členství Tereziánské iniciativy ve Federaci židovských obcí ČR a věřím, že to přinese všestranný užitek. Tím zůstává přirozeně individuální členství jednotlivců v náboženských sborech nedotčené.

Mezinárodní charakter sdružení je zřejmý z intenzivní spolupráce s bývalými vězni mimo Českou republiku. Kontakty s přáteli na Slovensku, v Izraeli, v Německu a Rakousku patří k nejlépe fungujícím. Pověřili jsme také letos naše členky, které budou v měsíci květnu v Izraeli na návštěvě, aby nás oficiálně zastoupily v Givat Chajim na setkání tereziánských vězňů v Izraeli..."

NOVÉ STANOVY TEREZIÁNSKÉ INICIATIVY

Rok po vzniku Tereziánské iniciativy bylo založeno Mezinárodní tereziánské sdružení, které umožňovalo účast na společném úsilí všem bývalým vězňům ghetta bez ohledu na jejich státní příslušnost a pobyt v různých zemích světa.

Veškeré snahy o plnění společných cílů a poslání Tereziánské iniciativy a Mezinárodního tereziánského sdružení, během času postupně splývaly a rozlišení činnosti obou organizací zanikalo.

Tereziánský sněm, uspořádaný 16. 3. 1993 v Praze, schválil proto změny stanov, které na tuto skutečnost reago-

valy. Mění se také název našeho sdružení na: "Tereziánská iniciativa - Mezinárodní tereziánské sdružení". Stanovy nám nyní umožňují účastnit se činností také v jiných organizacích s obdobným posláním, i mimo Českou republiku. Rozšiřují aktivity sdružení o sociální péči a historický výzkum. Individuální členství ve sdružení je umožněno všem bývalým vězňům tereziánského ghetta a jejich rodinným příslušníkům bez výjimky s tím, že předsednictvo sdružení může rozhodnout také o přijetí jiných členů ve zvláštních případech. Tak byli přijati například bývalí vězňové lodžského

ghetta. Účast na sněmu je umožněna všem členům sdružení. Úpravy stanov týkající se členství a účasti na sněmu odpovídají závěrům přijatým na sněmu v roce 1991.

V souvislosti s úpravami stanov schválil sněm i možnost zřízení výboru předsednictva, který bude projednávat bezodkladné záležitosti mezi zasedáními předsednictva.

Přijetím upravených stanov je umožněno našemu sdružení zastupovat bývalé vězně tereziánského ghetta zcela samostatně a realizovat závěry sněmu i v otázkách právních a finančních zcela nezávisle na ustanovení jiných organizací.

Ministerstvo vnitra nám už sdělilo, že nové stanovy byly schváleny.

Jaroslav Kraus.

Předsednictvo Tereziánské iniciativy

V. Andrysíková, A. Franková, A. Hanusová, M. Herrmannová, H. Hošková, L. Holznerová, J. Jecha, M. Kárný, F. Kolmer, J. Kotouč, J. Kraus, E. Kučerová, D. Lieblová, A. Militká, J. Munk, P. Neumann, H. Orlický, E. Polák, H. Schimmerling - předseda, V. Schimmerlingová, J. Steiner, E. Štichová, I. Zajac, E. Rohan - Německo, 1. zástupce Rakouska.

Revizní komise: R. Blažková, M. Procházková, R. Svoboda.

Naše hospodaření

Mezi jiným zazněly na našem výročním shromáždění i čísla, jež dokumentovala rozsáhlou činnost zejména na poli úzké spolupráce s Muzeem ghetta Terezián a k zachování památky obětí holocaustu.

Především je nutno vyzdvihnout skutečnost, že veškeré finanční prostředky plynou především z darů jednotlivců, členů našeho Sdružení roztroušených po celém světě, což za uplynulé období činilo 28 000,- Kč, 1 100 USD a 10 000 DEM darovaných Ústřední radou židů v Německu. I pro další období tento způsob samofinancování činnosti našeho Sdružení zůstává hlavním zdrojem a budiž předem vysloven srdečný dík všem těm, kteří podle svých finančních možností přispívají.

Je nutno si uvědomit, že v důsledku nových daňových zákonů a s tím spojených úprav cen jak poštovního, tak cen papíru a tiskařských prací, značně stouply finanční nároky, pokud budeme chtít zachovat tradici vydávání Tereziánského zpravodaje dvakrát do roka. Jen za loňský rok náklady za vydávání a rozesílání Zpravodaje činily 35.000,- Kč a poštovné ve styku s členy 8 500,- Kč.

Příjmovou část podstatnou měrou ovlivnily i úroky, zejména z devizových účtů, kde činily 1 800,- USD, 873,36 DEM a 1 300,- Kč z účtu korunového. Tato část příjmu se v letošním roce značně omezí, neboť budou vyčerpány účelové prostředky věnované zahraničními sponzory.

Příspěvky zahraničních sponzorů tvoří zvláštní kapitolu v činnosti našeho Sdružení. Rakouské spolkové ministerstvo pro vyučování a umění věnovalo prostřednictvím svého zařízení KULTURKONTAKTU 1,5 milionu Šs z toho 1 185 723 000 Šs na rok

1992 a 314 277 Šs pro rok 1993. V hrubém přepočtu tedy na oba roky 3 750 000,- Kč. Nezanedbatelnou není ani částka věnována z iniciativy spolkového presidenta SRN Richarda Weizsäckera ve výši 150 000,- DEM přepočtených to 2 678 742,- Kč.

Z rakouského příspěvku bylo možno financovat:

500 000,- Kč

na vypracování první části synopse na budoucí uspořádání Muzea ghetta a pořízení videoklipů, v nichž bývalí vězňové ghetta přibližují návštěvníkům Muzea, co byl Terezián a následně Osvětim.

400 000,- Kč

bylo vynaloženo na vybavení budoucí studovny a přednáškového sálu v Muzeu ghetta.

560 000,- Kč

bylo vynaloženo na telefonizaci budovy Muzea ghetta v Tereziáně, zakoupení 2 xeroxů, výkonného počítače s tiskárnou.

255 000,- Kč

stálo nejmodernější čtecí a reprodukcí zařízení CANON zakoupené našimi přáteli přímo v Rakousku a dodané do Muzea ghetta.

320 000,- Kč

se vynakládá na zpracování první etapy projektu rychlé informace o každém ze 150 000 vězňů tereziánského ghetta.

244 000,- Kč

stálo vytištění katalogu Muzea ghetta ve třech jazykových mutacích.

160 000,- Kč

bylo věnováno na vypracování konkrétních projektů úprav kolumbaria a márnice, jež by se měly stát součástí Muzea ghetta.

60 000,- Kč

bylo věnováno na získání dokumentace o 15 000 rakouských Židech prošlých táborem Terezián.

36 000,- Kč

bylo věnováno na vydání německé verze knihy "Terezián v konečném řešení židovské otázky" (honoráře za překlad).

9 000,- Kč

přepis deníku Otty Wolfa, chlapce jenž se po tři roky spolu s rodinou ukrýval na půdě Protektorátu. Deník se připravuje k vydání v nakladatelství Sefer.

40 000,- Kč

bylo věnováno na podporu vydání knížky o skladateli Pavlu Haasovi.

Zmíněná dotace Spolkové republiky Německo je vynaložena především na vybudování "Parku tereziánských dětí" v areálu Muzea ghetta (bývalé dopravní hřiště), kam byla přenesena socha dívky, věnovaná před časem městu Terezián italskými městy jako památka na tereziánské děti a která v době totality byla nevhodně umístěna na Malé pevnosti. Zhruba 400 000,- Kč z příspěvku německého sponzora bylo věnováno na montáž regulace topného systému budovy Muzea ghetta k docílení vhodné klimatizace pro umístěné exponáty.

Bylo by zapotřebí mnohem většího prostoru, kdybychom chtěli vyčerpat všechnu problematiku, spojenou s ekonomickým zajištěním záměrů Tereziánské iniciativy. Snad tento malý výčet pomůže utvořit si představu o náročnosti našich úkolů.

Jan Jecha

Poděkování

Sněm Tereziánské iniciativy vysoce ocenil obětavost všech členů, kteří svými finančními příspěvky umožnili, aby toto číslo zpravodaje mohlo vyjít a být rozesláno všem členům i do zahraničí. Zvláště chceme poděkovat paní Zuzaně Justmannové z USA za její finanční příspěvek. Sněm a předsednictvo Tereziánské iniciativy vysoce zhodnotily obětavost pana J. Seidnera z Toronta, který zorganizoval v Kanadě sbírku, z jejíž výtěžku zakoupil a poslal do Prahy počítač a rozmnožovací zařízení. Naše poděkování směřuje také k přátelům do Brazílie k Evě Klíngerové, Olze Hexnerové a Grete de Roubik za jejich finanční příspěvek.

Některé poznatky ze sociální ankety

V minulých měsících proběhlo mezi členy Tereziánské iniciativy dotazníkové šetření o jejich sociálně zdravotní situaci a potřebách. Většina dotazníků byla vrácena v termínu a mohla být zpracována na počítači.

Z 950 členů nám vrátilo vyplněné dotazníky 507, tj. 54 %. Největší deficit v návratnosti je v nejstarší věkové skupině nad 85 let. Z celku našich členů je 30 % mužů a 70 % žen. Nejmladší věková skupina do 60 let je zastoupena něco více než 10 procenty, ve věku 61-70 let je téměř 39 % a nad 70 let je více než 51 %. Nejstarší kategorie členů nad 80 let tvoří téměř pětinu. Polovina našich členů je ženatých a vdaných (49 %), ale jen asi 6 % partnerů jsou bývalí terezínští vězni. Ovdovělých je 41 %, 7 % je rozvedených a 3 % svobodných.

Pokud jde o rozložení podle bydliště, je 76 % z Čech, 21 % z Moravy a necelá 3 % ze Slovenska. Nejvíce členů je z Prahy - 285. Většina členů pobírá starobní nebo invalidní důchody, 7 % uvedlo vedle důchodu ještě příjem z pracovní činnosti, pouze 3 % je ještě plně aktivních. Jde vesměs o příslušníky nejmladší věkové skupiny do 60 let.

Většina našich členů (71 %) žije v samostatné domácnosti, buď jako jednotlivci (37 %), nebo jako manželské dvojice (34 %). I ve věku nad 85 let žije zcela osaměle 29 % jednotlivců a 12 % dvojic. Tito naši členové představují rizikovou populaci nejen pro svou osamělost, ale i pro zhoršený zdravotní stav, špatnou pohyblivost a nesoběstačnost.

Soužití s dětmi je v celém souboru méně časté, než v ostatní populaci vyššího věku v České republice. Jen 16 % bydlí s dětmi ve stejném bytě nebo domě. Okrajová skupina členů (6 %) bydlí s jinými příbuznými nebo s cizími spolubydlícími (2 %). Nezanedbatelný je dále podíl těch, kteří nemají děti nebo jejichž děti žijí v zahraničí (13 %).

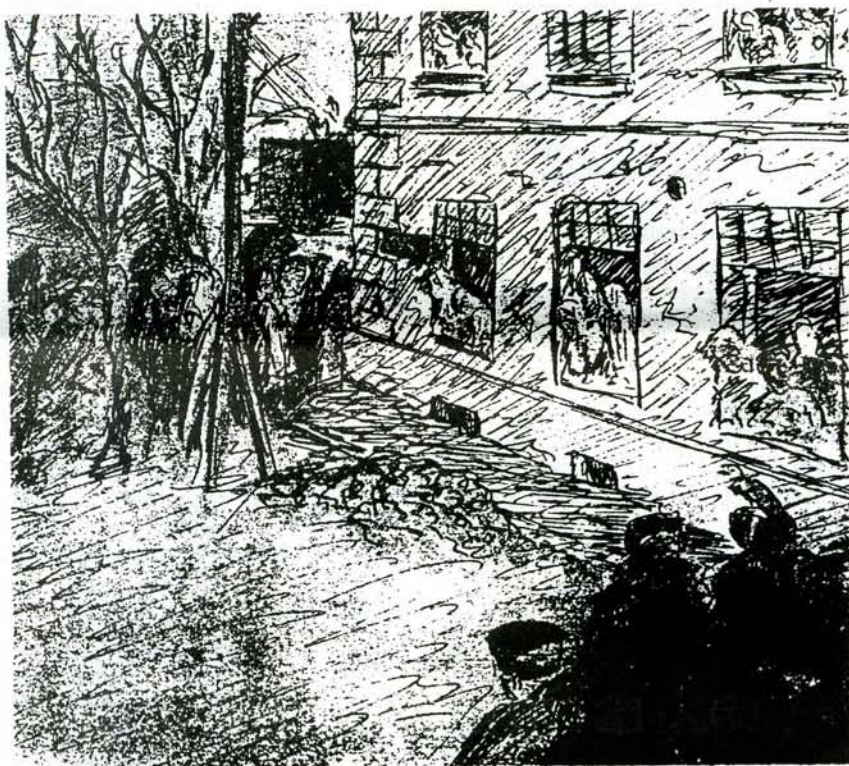
Většina našich členů je celkem dobře pohyblivých (78 %), omezeně a s potížemi vychází 17 % z domu, ale něco přes 4 % již vůbec ne. Na lůžko jsou upoutáni dva. Pohyblivost se samozřejmě zhoršuje věkem, takže ve

skupině nad 85 let nevychází již téměř třetina z domu.

V případech akutních onemocnění či zhoršení zdravotního stavu zajišťuje péči o naše členy většinou jejich partner či partnerka, nebo dospělé děti s rodinami. Téměř 19 % však uvedlo, že nemají nikoho, kdo by se o ně v nemoci postaral.

Dále uvádějí naši členové, že mají v 7 % zajištěnou pomoc v domácnosti sousedskou nebo placenou výpomocí,

Prozatím jsme navázali spolupráci s Pražskou židovskou obcí, která má jednak několik placených pracovníků pro sociální oblast, jednak využívá dobrovolnou spolupráci dalších židovských organizací. Tereziánská iniciativa má však širší členskou základnu, než představuje členstvo ŽO, např. v Praze činí podíl našich členů, kteří jsou též členy Pražské židovské obce pouze něco přes 41 procent. Je proto nutné, abychom se daleko více orientovali na

Kresba Helga Hošková, *Transport na východ*

7 % pečovatelskou službu, asi 4 % donášku obědů. Více než třetina z celku potřebuje dietní stravu, nejčastěji diabetickou. Nezanedbatelných je též 16 % těch, kdož mají potíže při používání veřejné dopravy, takže jsou omezeni ve styku se svým okolím.

Cílem šetření zajisté nebylo jen získání statistického přehledu o životní situaci našich členů, ale především snaha pomoci při řešení jejich sociálně zdravotních potřeb. Pokud jsou členy židovských obcí, bude řešení jednodušší, protože ty se snaží závažné potřeby svých členů postupně zabezpečovat.

státní a jiné veřejnoprávní organizace, ale i na soukromé firmy, poskytující sociální služby, příp. též na Český svaz bojovníků za svobodu.

Navážeme postupně kontakty s těmito organizacemi všude tam, kde máme členy TI, kteří potřebují nějakou pomoc a zároveň chceme vždy též spolupracovat s příslušnými židovskými obcemi.

Další variantou umožňující poskytování a částečné financování sociální péče je kolektivní členství ve Federaci židovských obcí České republiky, o této možnosti se vedou jednání. Bylo by přirozeně nejlepší mít

alespoň nějaké vlastní finanční prostředky pro řešení naléhavých sociálních úkolů a naše Sdružení proto usiluje o jejich získání.

Mnozí jste ve svých odpovědích poukazovali na to, že vycházíte ze své současné situace, která se může kdykoliv změnit. S tím počítáme a proto chceme v jednotlivých sídlech židovských obcí mít k dispozici členy Terezínské iniciativy, na které byste se obraceli v případě zhoršení Vaší situace. Pro Prahu uvádíme kontaktní telefon: ŽO Praha 231 90 02 - vždy dopoledne (L. Holznerová), nebo písemně: V.Schimmerlingová, Praha 8, 182 00, Mirovická 1097/24, Hana Hermannová, Praha 2, 120 00, Chopinova 24.

Jen touto spoluprací se nám podaří získat pro budoucnost živý kontakt se všemi členy, protože všichni stárneme a budou narůstat naše sociální potřeby.

Pro informaci uvádíme alespoň nejčastěji požadované služby a potřeby členů, na které bychom se měli zaměřit:

Pomoc při zajištění úklidu (žádalo asi 15 %), zajištění zahraničních léků (také 15 %), zájem o přátelské návštěvy a telefonní kontakty (14 %). Téměř polovina členů má výhledově zájem o bydlení v penziónu pro důchodce nebo v domě s pečovatelskou službou (45 %), deset členů by chtělo do tohoto zařízení co nejdříve. Nejpotřebnější žadatelé byli předání sociálnímu oddělení Pražské židovské obce a zahrnutí mezi zájemce o bydlení v penziónu Charlese Jordana v Praze-Holešovicích, který má být otevřen už v polovině tohoto roku.

Jen několik členů nám v závěru dotazníku nabídlo svou pomoc v sociální práci. I když část uvedených potřeb bude možno zabezpečit veřejnými pečovatelskými nebo jinými nestátními formami sociálních služeb, většinu pomoci bude nutno zajistit vlastními silami. Obracíme se proto na všechny členy a prosíme, aby se nám přihlásili na výše uvedených adresách.

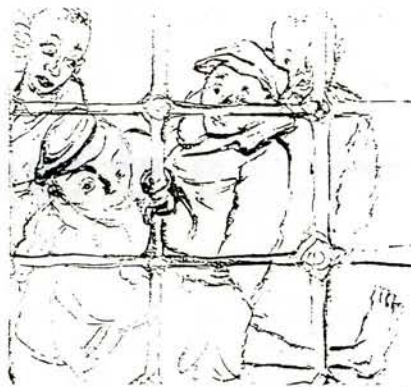
Chceme věřit, že se nám podaří postupně vybudovat takovou svépomocnou organizaci sociální pomoci, která by se stala určitou oporou a záštitou zejména pro osamělé členy Terezínské iniciativy ve vysokém věku. V této souvislosti bychom chtěli také navštívit několik našich členů žijících v penziónech a domech s pečovatelskou službou nebo umístěných v léčebnách dlouhodobě nemocných.

Věra Schimmerlingová
sociální komise Terezínské iniciativy

Dětští vězňové Terezína

Vážnou mezeru měly podklady, které Památník Terezín předal Ústavu teorie informace a automatizace s úkolem zabezpečit automatické zpracování dokumentace o terezínských vězňích. Byl to jmenný seznam těch, kteří zemřeli v Terezíně nebo na místech další deportace, a jmenný seznam v Terezíně osvobozených vězňů. Chyběli však ti, pro které byl Terezín jen průchozí stanicí, ale východní transporty přežili. V knize K. Laguse a J. Poláka Město za mřížemi byl uveden jejich počet - 3097, ale jména se základními osobními daty známa nebyla.

Ujala jsem se úkolu tento nedostatek odstranit a vysvětlím proč. Z naší rodiny jsem jediná, která ještě žije. uvědomila jsem si, že až já tu nebudu, kdo si vzpomene na mého otce, mou matku, na všechny blízké příbuzné...

Kresba Leo Haas

Neměli by být jen čísla v ohromujících statistikách bezejmenných obětí. Chtěla bych, aby byla zachována jména nás všech, kteří jsme byli tehdy v Terezíně, a především jména dětí.

Ve Státním ústředním archívu v Praze je uložena kartotéka, v níž jsou chronologicky - podle jednotlivých transportů odcházejících z Terezína - zařazeny kartotéční lístky vězňů, kteří tyto transporty přežili. Kartotéka byla zřejmě pořízena z repatričních dokumentů, ale je neúplná. Sama sebe jsem v ní nenalezla. Porovnávala jsem ji s více než 900 členskými dotazníky Terezínské iniciativy a využila i řady dalších pramenů. Zatím se mi podařilo získat údaje o 2946 terezínských vězňích, kteří přežili východní deportace. Jestliže počet 3097 přeživších byl kdysi spolehlivě zjištěn, bude třeba dohledat údaje o 151 vězňích, navíc pak jména německých, rakouských a

holandských vězňů, pokud přežili deportace z Terezína, protože ti nejsou zahrnuti do statistického přehledu K. Laguse a J. Poláka.

Zvlášť jsem chtěla zjistit, kolik dětí, které byly z Terezína deportovány, přežilo všechny ty útrapy Osvětami a následujících koncentračních táborů. Započítáme-li i děti, které byly do Terezína deportovány z Bialystoku, bylo z Terezína deportováno na 10 500 dětí, které do Terezína přišly mladší než patnáct let. Řídila jsem se přesně věkovou hranicí, kterou ve svých dřívějších studiích uplatnily Anita Franková a Ludmila Chládková. Děti internované v Terezíně třeba jen deset dnů po svých patnáctých narozeninách, už v mé statistice nejsou dětmi, ale jsou zahrnuti do kategorie mladistvých od 15 do 18 let, jejichž seznam bych ráda také uveřejnila.

Z transportů, které z Terezína odjely na východ mezi 9. lednem a 22. říjnem 1942, se zachránilo pouze 6 dětí, z transportů do Osvětimi, vypravených mezi 26. říjnem 1942 a 1. únorem 1943, zůstalo naživu jediné dítě. Z transportů do rodinného tábora přežilo 109 dětí a z podzimních transportů roku 1944 102 dětí. Z 10 500 terezínských dětí deportovaných na východ jsem tedy zjistila zatím 218, které se dožily osvobození.

Byly to děti, kterým v den jejich příjezdu do Terezína ještě nebylo patnáct let. Čtyřicet osm nepřekročilo tuto věkovou hranici ani v den svého osvobození. Většina z nich po věznění někdy i delším než dvě léta, byla v den svého osvobození již starší, např. padesát sedm už překročilo tehdy svůj šestnáctý rok, dvacetí čtyřem bylo sedmáct.

Uvítala jsem, že předsednictvo Terezínské iniciativy doporučilo uveřejnit jména všech 218 dětských vězňů Terezína, kteří přežili východní deportace. Čtenáři našeho zpravodaje tak mají možnost doplnit dosavadní mezeru o jména těch, kteří v mých pramenech nebyli. Kromě toho jsem velmi často mohla zjistit pouze jméno, jaké kdo měl v době své repatriace, ale bylo by třeba doplnit i pozdější změny. Za všechny opravy, doplňky, připomínky, případně i informace o dalších osudech dětí z terezínského ghetta budu vděčná. K úplnému výsledku lze dojít jen společně, vzájemnou pomocí. Vlastně bychom tato jména měli už dávno znát...

Moje adresa: Tererova 6, Praha 4 149 00.

Margita Kárná

PŘÍLOHA

Terezínské děti, které přežily deportaci z Terezína

Vysvětlení k uvedeným údajům:

1. řádek: jméno a příjmení
2. řádek: datum narození
3. řádek: datum, označení a číslo transportu do Terezína
4. řádek: datum, označení a číslo transportu z Terezína

Jména jsou uvedena podle záznamů při repatriaci, v závorce jsou uvedeny později zjištěné změny.

Z 2 192 dětí deportovaných z Terezína v době mezi 9. lednem a 22. říjnem 1942 se dožily osvobození:

Spiegelová Hana
13. 03. 1930
02. 12. 1941 G 640
09. 01. 1942 O 932

Winterová Dora
03. 07. 1929
10. 12. 1941 L 619
09. 01. 1942 Be 109

Feldmannová Ruth
20. 06. 1935
23. 03. 1942 Ad 890
25. 04. 1942 An 770

Kraus Pavel
18. 01. 1936
26. 02. 1942 Z 80
25. 04. 1942 An 630

Steinová Eva
12. 11. 1930
22. 02. 1942 Y 159
25. 04. 1942 An 605

Steinová Jana
11. 03. 1932
22. 02. 1942 Y 158
25. 04. 1942 An 604

Z 809 dětí deportovaných z Terezína mezi 26. říjnem 1942 a 1. únorem 1943 přežil jediný:

Neumann Jiří
07. 01. 1928
26. 02. 1942 Z 181
26. 10. 1942 By 322

Z 1 313 (příp. 1 326) dětí deportovaných z Terezína do rodinného tábora v Birkenau se dožily osvobození:

Ze zářijových transportů 1943:

Steiner Jiří
20. 05. 1929
22. 12. 1942 Ck 985
06. 09. 1943 DI 2112

Steiner Zdeněk
20. 05. 1929
22. 12. 1942 Ck 983
06. 09. 1943 DI 2110

Heitlerová Hana [Káňová]
26. 01. 1930
26. 02. 1942 Z 132
06. 09. 1943 Dm 2830

Z prosincových transportů 1943:

Bakon Jirka Juda [Jehuda]
28. 07. 1929
26. 09. 1942 BI 214
15. 12. 1943 Dr 2598

Barnaiová Margita
26. 03. 1928
06. 03. 1943 Cv 262
15. 12. 1943 Dr 87

Brod Tomy
18. 01. 1929
06. 07. 1942 AAn 191
15. 12. 1943 Dr 249

Diamant Jiří
04. 05. 1930
23. 03. 1942 Ad 555
15. 12. 1943 Dr 307

Druckerová Eva
26. 03. 1928
26. 11. 1942 Cd 253
15. 12. 1943 Dr 323

Eisenmann Jan
07. 02. 1928
21. 02. 1942 Ci 469
15. 12. 1943 Dr 340

Engel Julius
17. 11. 1927
26. 11. 1942 Cd 298
15. 12. 1943 Dr 367

Fantlová Dagmar [Lieblová]
19. 05. 1929
05. 06. 1942 AAb 170
15. 12. 1943 Dr 402

Fantlová Helga
12. 08. 1931
30. 07. 1942 AAv 56
15. 12. 1943 Dr 406

Fantl Tomáš
09. 11. 1928
27. 07. 1942 AAU 55
15. 12. 1943 Dr 413

Feiwei Pavel [Polák]
15. 11. 1929
03. 08. 1942 AAw 517
15. 12. 1943 Dr 423

Fischer Edvard
20. 03. 1928
31. 03. 1943 Cn 188
15. 12. 1943 Dr 448

Freund Jan
06. 06. 1930
18. 04. 1942 Akb 298
15. 12. 1943 Dr 540

Fürth Ota
21. 07. 1929
12. 11. 1942 Bz 514
15. 12. 1943 Dr 607

Fürthová Eva
09. 06. 1930
20. 11. 1942 Cc 730
15. 12. 1943 Dr 606

Goldberger Harry 09. 01. 1931 22. 09. 1942 Bi 22 15. 12. 1943 Dr 662	Poláková Anita 11. 08. 1930 22. 03. 1942 Ad 949 15. 12. 1943 Dr 1610	Friedová Dagmar [Levinová] 07. 01. 1929 28. 04. 1942 Ao 575 18. 12. 1943 Ds 1704
Holznerová Lydia 26. 11. 1929 17. 12. 1942 Ch 519 15. 12. 1943 Dr 906	Pollak Jan 26. 09. 1929 24. 10. 1942 Ca 332 15. 12. 1943 Dr 1627	Glückner Jiří [Plzeňský] 17. 06. 1928 26. 02. 1942 Z 705 18. 12. 1943 Ds 1910
Klačér Ludvík 30. 03. 1930 09. 12. 1942 Cg 471 15. 12. 1943 Dr 1028	Pollak Pavel 15. 11. 1929 03. 08. 1942 AAw 517 15. 12. 1943 Dr 423	Haasová Truda [Bartková] 15. 11. 1927 08. 07. 1942 AAo 660 18. 12. 1943 Ds 1063
Kleinová Lilly 07. 11. 1929 26. 11. 1942 Cd 236 15. 12. 1943 Dr 1042	Seiner Milan 16. 11. 1933 09. 12. 1942 Cg 353 15. 12. 1943 Dr 1850	Honigová Heli 25. 12. 1927 05. 12. 1941 K 851 18. 12. 1943 Ds 1758
Kleinová Marta 28. 11. 1929 05. 07. 1943 De 121 15. 12. 1943 Dr 1044	Seinerová Hana [Nováková] 16. 11. 1933 09. 12. 1942 Cg 352 15. 12. 1943 Dr 1846	Hofmannová Hela 04. 10. 1929 14. 12. 1941 M 54 18. 12. 1943 Ds 845
Krajský Pavel 17. 12. 1930 08. 07. 1943 Dh 200 15. 12. 1943 Dr 1175	Schubertová Marianna Luisa dr. 29. 03. 1929 26. 11. 1942 Cc 397 15. 12. 1943 Dr 2057	Laschová Věra 08. 09. 1930 03. 08. 1942 Ba 1096 18. 12. 1943 Ds 2468
Kraus Hary 06. 03. 1931 24. 10. 1942 Ca 775 15. 12. 1943 Dr 1189	Schwarzová Terezie 26. 12. 1929 26. 11. 1942 Cc 85 15. 12. 1943 Dr 2095	Ledererová Věra [Koželuhová] 25. 06. 1927 22. 02. 1942 Y 749 18. 12. 1943 Ds 2447
Kraus Michal 28. 06. 1930 17. 12. 1942 Ch 320 15. 12. 1943 Dr 1197	Steiner Bedřich 19. 07. 1931 06. 03. 1943 Cv 723 15. 12. 1943 Dr 2139	Levý Hanuš 08. 06. 1930 12. 09. 1942 Bg 765 18. 12. 1943 Ds 2096
Kummermann Pavel 25. 07. 1930 10. 08. 1942 Ba 1109 15. 12. 1943 Dr 1213	Torbeová Margita [Pěkná] 02. 10. 1929 08. 09. 1942 Bf 116 15. 12. 1943 Dr 2253	Lieser Max 30. 06. 1928 22. 09. 1942 Bi 585 18. 12. 1943 Ds 2269
Langer Karel 06. 09. 1929 31. 01. 1943 Cp 820 15. 12. 1943 Dr 1239	Weilová Františka 12. 06. 1932 30. 07. 1942 AAv 816 15. 12. 1943 Dr 2334	Löwy Hanuš 15. 06. 1930 08. 07. 1943 Dh 213 18. 12. 1943 Ds 801
Mayerová Eva 17. 02. 1928 08. 07. 1942 AAo 475 15. 12. 1943 Dr 1398	Weinberg Felix Jiří 02. 04. 1928 05. 12. 1942 Cf 305 15. 12. 1943 Dr 2341	Müllerová Melita 27. 04. 1928 02. 07. 1942 AAI 394 18. 12. 1943 Ds 977
Osers Hary 01. 05. 1929 20. 11. 1942 Cc 476 15. 12. 1943 Dr 1520	Fink Harry 06. 04. 1931 03. 08. 1942 AAw 197 18. 12. 1943 Ds 759	Poláček Jiří ing. 21. 01. 1929 18. 04. 1942 Akb 512 18. 12. 1943 D 558
Pinczovská Juditha Ida 24. 12. 1929 10. 08. 1942 Ba 850 15. 12. 1943 Dr 1581	Fischerová Anita [Franková] 13. 07. 1930 03. 08. 1942 AAw 245 18. 12. 1943 Ds 718	Polachová Edita [Krausová] 12. 07. 1929 20. 11. 1942 Cc 630 18. 12. 1943 Ds 1911

Poláková Eva [Lišková] 30. 06. 1929 05. 12. 1942 Cf 608 18. 12. 1943 Ds 1327	Kerstenová Gerta 22. 03. 1931 08. 09. 1942 Bf 850 15. 05. 1944 Dz 594	Fürnberger Hanuš 27. 09. 1928 19. 03. 1942 Ac 944 18. 05. 1944 Eb 1962
Roubíčková Eva [Dvořáková] 31. 08. 1929 10. 12. 1941 L 389 18. 12. 1943 Ds 2169	Kohn Pavel 14. 10. 1929 08. 09. 1942 Bf 676 15. 05. 1944 Dz 589	Heller Herbert 26. 04. 1929 16. 07. 1942 AAr 485 18. 05. 1944 Eb 761
Sachselová Eva [Macourková] 27. 01. 1931 21. 01. 1942 S 902 18. 12. 1943 Ds 1489	Kulka Bédřich 01. 05. 1929 30. 06. 1942 AAg 457 15. 05. 1944 Dz 416	Herz Martin 24. 08. 1929 29. 03. 1942 Ae 997 18. 05. 1944 Eb 379
Steinová Brigita [Bakovská] 17. 02. 1929 27. 07. 1942 AAu 994 18. 12. 1943 Ds 1260	Margoliusová Eliška [Alžběta] 17. 05. 1928 14. 12. 1941 M 18 15. 05. 1944 Dz 198	Herz Robert 25. 07. 1930 29. 03. 1942 Ae 998 18. 05. 1944 Eb 380
Stránská Hana 03. 04. 1928 14. 12. 1941 M 288 18. 12. 1943 Ds 868	Melanová Ruth 21. 08. 1928 14. 12. 1941 M 321 15. 05. 1944 Dz 142	Hitzová Hedvika [Králová] 03. 06. 1928 12. 11. 1942 Bz 132 18. 05. 1944 Eb 1268
Weilová Hana [Tvrská] 24. 04. 1928 18. 04. 1942 AKb 385 18. 12. 1943 Ds 947	Rosenzweigová Mariana 07. 11. 1929 30. 09. 1942 Bm 404 15. 05. 1944 Dz 1114	Jakubowics Armand 03. 04. 1928 08. 09. 1942 Bf 360 18. 05. 1944 Eb 647
Winter Karel 29. 03. 1930 10. 12. 1941 L 806 18. 12. 1943 Ds 1918	Werner Pavel 03. 01. 1932 09. 12. 1942 Cg 585 15. 05. 1944 Dz 1190	Kaufmannová Helena [Kolářová] 07. 05. 1928 27. 01. 1943 Co 31 18. 05. 1944 Eb 663
Z květnových transportů 1944:	Adler Wolfgang 11. 07. 1928 06. 03. 1943 Cv 256 18. 05. 1944 Eb 1990	Kleinmann Josef [Grünfeld Peter] 14. 04. 1940 20. 06. 1942 AAe 636 18. 05. 1944 Eb 1040
Abeles Petr 19. 07. 1933 17. 12. 1941 N 369 15. 05. 1944 Dz 208	Bachner Bedřich 20. 05. 1931 12. 02. 1942 X 899 18. 05. 1944 Eb 879	Kohnová Zuzana 24. 07. 1927 22. 02. 1942 Y 663 18. 05. 1944 Eb 373
Abelesová Alžběta 19. 07. 1933 17. 12. 1941 N 368 15. 05. 1944 Dz 207	Blutreich Theodor 11. 04. 1928 24. 10. 1942 Ca 485 18. 05. 1944 Eb 650	Kovanicová Anna [Hyndráková] 25. 03. 1928 24. 10. 1942 Ca 280 18. 05. 1944 Eb 1291
Benešová Hana 07. 06. 1929 02. 12. 1941 G 194 15. 05. 1944 Dz 29	Czimet Valtr 19. 06. 1927 12. 02. 1942 X 772 18. 05. 1944 Eb 1110	Kraft Oskar 10. 01. 1929 09. 04. 1943 Cy 118 18. 05. 1944 Eb 15
Fišer Jiří 07. 01. 1936 04. 04. 1942 Ah 19 15. 05. 1944 Dz 410	Davidovič Bedřich 17. 02. 1930 24. 10. 1942 Ca 428 18. 05. 1944 Eb 649	Kulková Kunhuta [Burešová] 14. 01. 1929 26. 06. 1942 AAf 260 18. 05. 1944 Eb 1047
Fišer Josef 07. 01. 1936 04. 04. 1942 Ah 20 15. 04. 1944 Dz 411	Fleischnerová Doris 26. 09. 1929 03. 08. 1942 AAw 30 18. 05. 1944 Eb 1180	Müllerová Ilona [Milena Gregorová] 29. 07. 1929 19. 03. 1942 Ac 954 18. 05. 1944 Eb 636

Oplatková Hana				Wertheimerová Hana				Ritter Hanuš			
05. 01. 1929				12. 12. 1929				09. 04. 1927			
14. 08. 1943	Ez	249		06. 03. 1943	Cv	743		31. 03. 1942	Af	11	
18. 05. 1944	Eb	633		18. 05. 1944	Eb	1906		28. 09. 1944	Ek	544	
Ornsteinová Renata [Zemplerová]				Z 2 075 dětí deportovaných z Terezína na podzim 1944 se dožilo osvobození:				Roubíček Jiří			
27. 12. 1928								06. 12. 1927			
20. 07. 1942	AAs	834						18. 01. 1942	R	787	
18. 05. 1944	Eb	1108						28. 09. 1944	Ek	368	
Reichová Eva [Zelená]				Bass Pavel [Uri]				Sonnenschein Ota [Slunský]			
15. 06. 1928				02. 04. 1928				27. 04. 1927			
17. 12. 1942	CH	459		02. 12. 1941	G	148		08. 04. 1942	Ai	585	
18. 05. 1944	Eb	347		28. 09. 1944	Ek	74		28. 09. 1944	Ek	578	
Segalová Tereza				Benedikt Bernard				Zehngut Erich			
30. 03. 1929				04. 02. 1927				18. 02. 1928			
19. 03. 1942	Ac	951		30. 11. 1941	H	69		30. 09. 1942	Bm	215	
18. 05. 1944	Eb	903		28. 09. 1944	Ek	73		28. 09. 1944	Ek	1995	
Seidler Ota				Brady Jiří				Žatečka Jaroslav			
05. 02. 1930				09. 02. 1928				04. 05. 1928			
16. 01. 1943	Cm	278		18. 05. 1942	Au	596		13. 06. 1942	AAd	682	
18. 05. 1944	Eb	451		28. 09. 1944	Ek	825		28. 09. 1944	Ek	524	
Silberstern Norbert				Broll Jiří				Munk Viktor			
15. 04. 1930				05. 09. 1928				15. 02. 1928			
20. 11. 1944	Cc	316		30. 06. 1942	Aag	780		16. 01. 1943	Cm	392	
18. 05. 1944	Eb	429		28. 09. 1944	Ek	870		29. 09. 1944	Ei	196	
Schächter Alex				Ellinger Karel				Neumann Ervín			
14. 04. 1929				27. 07. 1928				19. 07. 1928			
19. 03. 1942	Ac	955		09. 04. 1942	Cy	21		08. 07. 1942	AAo	52	
18. 05. 1944	Eb	905		28. 09. 1944	Ek	2354		29. 09. 1944	Ei	118	
Schön Bedřich				Friš František				Kaiserová Eva			
11. 09. 1927				28. 08. 1928				05. 09. 1929			
05. 12. 1941	K	974		24. 04. 1942	Am	354		08. 05. 1943	Da	24	
18. 05. 1944	Eb	776		28. 09. 1944	Ek	593		01. 10. 1944	Em	1341	
Steinová Julie Eva				Gordon Milan				Kohn Leo			
25. 10. 1928				12. 02. 1927				20. 03. 1927			
26. 02. 1942	Z	315		22. 01. 1942	S	794		17. 12. 1941	N	856	
18. 05. 1944	Eb	888		28. 09. 1944	Ek	383		01. 10. 1944	Em	225	
Stern Karel				Huppert Leopold				Kohn Ota			
11. 05. 1929				16. 03. 1928				23. 03. 1928			
22. 12. 1942	CK	374		28. 01. 1942	U	943		04. 09. 1942	Bd	36	
18. 05. 1944	Eb	1012		28. 09. 1944	Ek	423		01. 10. 1944	Em	27	
Teichnerová Dora				Kahn Felix				Laufer Heřman Hary			
30. 04. 1929				12. 01. 1928				14. 08. 1929			
24. 10. 1942	Ca	531		04. 04. 1942	Ah	850		12. 09. 1942	Bg	51	
18. 05. 1944	Eb	654		28. 09. 1944	Ek	562		01. 10. 1944	Em	1420	
Tieberová Zuzana				Löw Kurt				Ledererová Alžběta			
04. 04. 1928				22. 06. 1928				03. 02. 1928			
28. 01. 1942	U	112		09. 06. 1943	Dc	165		30. 11. 1942	Ce	204	
18. 05. 1944	Eb	2250		28. 09. 1944	Ek	2364		01. 10. 1944	Em	1303	
Weilová Joža				Porges Jiří				Nassauová Ilsa			
28. 08. 1927				12. 11. 1927				01. 11. 1928			
14. 12. 1941	M	943		10. 08. 1942	Ba	1279		31. 01. 1943	Cp	617	
18. 05. 1944	Eb	753		28. 09. 1944	Ek	1933		01. 10. 1944	Em	1334	

Schwarzová Lizzy				Weissová Helga [Hošková]				Barberová Jana			
11. 05. 1927				10. 11. 1929				06. 05. 1931			
19. 03. 1942	Ac	340		10. 12. 1941	L	520		30. 06. 1943	Df	12	
01. 10. 1944	En	1416		04. 10. 1944	En	1311		12. 10. 1944	Eq	379	
Weissová Hilda [Ingersoll]				Guttmanová Hana				Brichta František			
30. 10. 1927				03. 03. 1929				07. 10. 1928			
26. 01. 1942	T	236		22. 02. 1942	Y	687		13. 07. 1943	Di	556	
01. 10. 1944	En	1490		06. 10. 1944	Eo	497		12. 10. 1944	Eq	824	
Bobaschová Lily				Laschová Marta [Kottová]				Dub Rudolf			
20. 10. 1927				22. 02. 1929				31. 12. 1928			
26. 06. 1942	AAf	819		16. 07. 1942	AAr	505		06. 03. 1943	Cv	189	
04. 10. 1944	En	489		06. 10. 1944	Eo	1046		12. 10. 1944	Eq	1385	
Fischerová Hanka [Taussigová]				Neumann Jindřich				Eisler Pavel			
08. 03. 1928				17. 06. 1930				24. 11. 1927			
22. 01. 1942	S	422		22. 02. 1942	Y	528		14. 12. 1941	M	353	
04. 10. 1944	En	240		06. 10. 1944	Eo	124		12. 10. 1944	Eq	1205	
Glücková Renata [Nehybová]				Poláková Božena [Guttmanová]				Freyová Eva [Dušková]			
10. 05. 1928				19. 01. 1929				22. 03. 1930			
26. 06. 1942	AAf	349		05. 07. 1943	De	386		09. 12. 1942	Cg	200	
04. 10. 1944	En	1189		06. 10. 1944	Eo	1536		12. 10. 1944	Eq	215	
Kühnelová Alžběta				Poláková Jana [Burgerová]				Hellerová Eva			
27. 01. 1930				23. 01. 1932				12. 04. 1930			
17. 12. 1942	Ch	86		05. 07. 1943	De	385		19. 03. 1942	Ac	218	
04. 10. 1944	En	228		06. 10. 1944	Eo	1542		12. 10. 1944	Eq	431	
Löwidtová Eva				Preisová Eva				Huppert Kurt			
24. 10. 1930				15. 01. 1932				30. 07. 1929			
10. 12. 1941	L	673		24. 10. 1942	Ca	13		06. 03. 1943	Cv	546	
04. 10. 1944	En	1317		06. 10. 1944	Eo	643		12. 10. 1944	Eq	807	
Löwyová Věra				Roubíčková Irena				Huppert Pavel			
02. 04. 1930				23. 12. 1928				28. 09. 1931			
20. 11. 1941	Cc	218		06. 03. 1943	Cv	150		06. 03. 1943	Cv	547	
04. 10. 1944	En	1378		06. 10. 1944	Eo	756		12. 10. 1944	Eq	808	
Meislová René				Spitzová Marie [Vítovcová]				Kotouč Kurt Jiří			
09. 09. 1928				15. 06. 1928				15. 02. 1929			
28. 01. 1942	U	688		10. 12. 1941	L	297		22. 05. 1942	Aw	565	
04. 10. 1944	En	363		06. 10. 1944	Eo	76		12. 10. 1944	Eq	398	
Neumannová Hana				Voglová Růžena [Brösslerová]				Krausová Renata			
10. 02. 1930				30. 03. 1927				17. 06. 1927			
09. 12. 1942	Cg	275		22. 02. 1942	Y	235		12. 05. 1942	Au	202	
04. 10. 1944	En	167		06. 10. 1944	Eo	494		12. 10. 1944	Eq	1498	
Stampfová Miriam [Laurenčíková ing.]				Kosta Honza				Löwy Leopold			
07. 09. 1927				09. 02. 1929				23. 12. 1928			
08. 04. 1942	Ai	604		17. 12. 1941	N	152		30. 07. 1942	AAv	553	
04. 10. 1944	En	1486		09. 10. 1944	Ep	434		12. 10. 1944	Eq	1274	
Steinová Soňa				Löwidtová Hana				Morgenstern Štefan [Říkovský]			
25. 10. 1928				14. 04. 1929				09. 07. 1929			
24. 04. 1942	Am	553		22. 01. 1942	S	866		08. 07. 1942	AAo	403	
04. 10. 1944	En	1166		09. 10. 1944	Ep	543		12. 10. 1944	Eq	1404	
Treitlová Eliška Alžběta				Vohryzková Ludmila				Segal Kurt			
24. 11. 1928				24. 05. 1932				02. 12. 1929			
24. 11. 1942	Ez	229		05. 07. 1943	De	467		18. 08. 1942	Bh	750	
04. 10. 1944	En	1259		09. 10. 1944	Ep	67		12. 10. 1944	Eq	1047	

Schwarzbach Gideon				Schwarzenbartová Judita				Pollaková Hana			
12. 07. 1928				02. 03. 1930				04. 11. 1931			
31. 03. 1942	Af	607		31. 03. 1942	Af	606		16. 07. 1942	AAr	738	
12. 10. 1944	Eq	1206		19. 10. 1944	Es	612		23. 10. 1944	Et	168	
Steinová Eva				Boskovic Jan				Polláková Helga Marie			
28. 07. 1931				07. 03. 1929				28. 05. 1930			
14. 12. 1941	M	729		19. 03. 1942	Ac	963		23. 01. 1943	Cn	176	
12. 10. 1944	Eq	31		23. 10. 1944	Et	1478		23. 10. 1944	Et	559	
Glaserová Věra				Folkartová Lydia				Sternová Eva Lora			
07. 07. 1930				01. 01. 1929				12. 10. 1930			
30. 07. 1942	AAv	755		22. 09. 1942	Bi	302		08. 04. 1942	Ai	581	
16. 10. 1944	Er	1174		23. 10. 1944	Et	1712		23. 10. 1944	Et	1389	
Polák Erik				Gelbkopfová Gerta				Beck Petr			
05. 11. 1929				06. 12. 1929				22. 07. 1927			
03. 08. 1942	AAw	898		20. 06. 1942	AAe	648		08. 07. 1942	AAo	723	
16. 10. 1944	Er	691		23. 10. 1944	Et	1336		28. 10. 1944	Ev	673	
Eichnerová Ilse				Goldschmiedová Ruth				Bunzel Adolf			
21. 12. 1929				06. 07. 1928				26. 02. 1930			
24. 10. 1942	Ca	619		05. 12. 1941	K	3		17. 05. 1944	Ec	7	
19. 10. 1944	Es	1016		23. 10. 1944	Et	1490		28. 10. 1944	Ev	120	
Flachová Alice [Pastorová]				Hahnová Irena [Šopková]				Czaban Karel			
11. 02. 1928				02. 07. 1929				08. 04. 1929			
02. 12. 1941	G	483		05. 07. 1943	De	582		08. 09. 1942	Bf	903	
19. 10. 1944	Es	283		23. 10. 1944	Et	1293		28. 10. 1944	Ev	124	
Frank Petr Leo				Hofmeisterová Greta				Goldmannová Lydie			
26. 12. 1928				11. 11. 1929				21. 12. 1928			
03. 08. 1942	AAw	107		19. 03. 1942	Ac	947		04. 04. 1942	Ah	176	
19. 10. 1944	Es	15		23. 10. 1944	Et	364		28. 10. 1944	Ev	187	
Geiringerová Daisy Maria				Kohnová Kateřina [Olivová-Stojová]				Illisová Reneé			
11. 03. 1930				21. 06. 1929				28. 06. 1931			
17. 05. 1944	Ec	14		07. 05. 1942	At	667		12. 09. 1942	Bg	898	
19. 10. 1944	Es	596		23. 10. 1944	Et	1629		28. 10. 1944	Ev	1480	
Hahnová Líza				Kürschner Felix Julius				Margoliusová Inez Ruth			
05. 04. 1930				19. 04. 1930				08. 10. 1931			
08. 02. 1942	W	151		13. 07. 1943	Di	230		10. 08. 1942	Ba	559	
19. 10. 1944	Es	1005		23. 10. 1944	Et	58		28. 10. 1944	Ev	1393	
Lambergová Brigita				Lachowitzová Judita				Neumann Miroslav			
13. 06. 1927				07. 07. 1928				01. 09. 1929			
10. 01. 1942	IV/13			28. 04. 1942	Ao	37		08. 12. 1943	Dq	6	
19. 10. 1944	Es	1060		23. 10. 1944	Et	527		28. 10. 1944	Ev	322	
Ornstein Zdeněk [Ornest]				Marxová Ilsa				Popper Alfréd			
10. 01. 1929				30. 08. 1930				18. 04. 1932			
24. 10. 1942	Ca	940		17. 12. 1941	N	9		09. 03. 1943	Cw	81	
19. 10. 1944	Es	1017		23. 10. 1944	Et	1638		28. 10. 1944	Ev	2020	
Polák Mikuláš [Klaus]				Passerová Kity				Popper Rudolf			
12. 02. 1930				09. 04. 1930				11. 04. 1934			
05. 07. 1943	De	409		30. 01. 1942	V	173		09. 03. 1943	Cw	81	
19. 10. 1944	Es	1210		23. 10. 1944	Et	1649		28. 10. 1944	Ev	2023	
Roubitschková Zuza				Pfefferová Judita				Weissová Alžběta Eliška [Levinská]			
11. 09. 1928				26. 06. 1929				20. 10. 1930			
10. 12. 1941	L	243		31. 03. 1942	Af	246		09. 12. 1942	Cg	191	
19. 10. 1944	Es	1245		23. 10. 1944	Et	1480		28. 10. 1944	Ev	1426	

II. mezinárodní vědecká konference v Terezíně

Když Památník Terezín a Terezínská iniciativa v listopadu 1991 uspořádaly první mezinárodní konferenci za účasti předních světových odborníků na problematiku "konečného řešení židovské otázky" se zaměřením na úlohu Terezína, měla se tato akce stát počátkem tradice reprezentativních mezinárodních vědeckých setkání v oblasti martyrologie. Tento záměr o rok později potvrdila další konference, uspořádaná tentokrát k systému "ničení prací" v koncentračních táborech.

níků a zájemců o tematiku (kromě pracovníků Památníku Terezín, pozvaných automaticky), asi polovinu z nich ze zahraničí. Ačkoli došlo k četným odřeknutím účasti, často v posledních dnech, sešli se ve dnech 25. - 27. listopadu 1992 v terezínském Posádkovém domě armády přední odborníci na danou problematiku z České republiky, Slovenska, Německa, Rakouska, Polska, USA, Velké Británie a Izraele.

Úvodní blok "velkých referátů" zahá-

sovnání s "klasickými" typy otrocké práce, především na americkém území. Se zájmem vyslechli účastníci také dr. Ivana Kamence, CSc. (Historický ústav SAV, Bratislava) na téma Slovenských židů a "ničení prací". Dr. Mečislav Borák, CSc. (Slezský ústav ČAV, Opava) se zabýval tzv. polenlágry ve Slezsku.

K většině z přednesených příspěvků se rozvinula velmi bohatá diskuse, zejména pak k pojetí tří úvodních referátů, rozdílným zvláště v otázce

Park terezínských dětí byl dokončen v polovině května a po odstranění některých kolaudačních závad bude předán veřejnosti.

Oproti prvnímu setkání organizátoři vsadili více na kooperaci se zahraničními institucemi. To se projevilo mj. v tom, že se podařilo získat sponzora konference, Nadaci Friedricha Eberta, jejíž pražské zastoupení se současně stalo spolupořadatelem zasedání. Odřeknutí účasti resp. onemocnění bezprostředně před konferencí zabránilo prezentaci dvou významných zahraničních odborníků v předvečer zasedání v pražském Goethe-Institutu. Pro část německých účastníků se rovněž podařilo získat příslib Deutsche Forschungsgemeinschaft (Bonn) na krytí cestovních výloh, v jednom případě i podporu na výlohy spojené se studijním pobytem.

Organizátoři pozvali asi 50 odbor-

jil v první den konference dr. Falk Pingel (Georg-Eckert-Institut für Internationale Schulbuchforschung). Na jeho přehled o pracovním nasazení v nacistických koncentračních táborech navázal Miroslav Kárný z Prahy svým příspěvkem k charakteristice systému "ničení prací". Problematika vývoje existenčních podmínek v koncentračních táborech v souvislosti s "ničením prací" byla tématem vystoupení dr. Hermanna Kaienburga z Hamburгу uzavírajícího také tento úvodní blok.

Americký účastník dr. David M. Luecke (U.S. Holocaust Memorial, Washington D.C.) svůj referát o věznění v koncentračních táborech jako formě otroctví pojal na příkladech

poměru zájmů na hospodářském využití vězeňské pracovní síly a její fyzické likvidace.

Ve večerních hodinách uspořádala Nadace Friedricha Eberta, zastoupená dr. Alexandrem Kallweitem, slavnostní setkání účastníků spojené s koktejlem.

Druhý den konference, věnovaný převážně praxi "ničení prací" v některých koncentračních táborech, event. v podnicích využívajících pracovní sílu vězňů, zahájil společný referát dr. Götze Alyho a dr. Susanne Heimové z Berlína, pojímající nacistickou likvidační politiku z hlediska demograficko-ekonomického. Zcela nová fakta přineslo vystoupení Petra Witteho z Hemeru (SRN) týkající se budování nacistického valu na východě a nasa-

zení židů na tuto práci. Dr. Stanislav Zámečník, CSc. z Prahy ve svém referátu hovořil o systému "ničení prací" v procesu "konečného řešení" a ve spojení s realizací Generálního plánu Východ. Na tento příspěvek, který se zabýval i otázkou úmrtnosti vězňů, navázalo vystoupení "nehistorika", prof. dr. Tomáše Radila, DrSc. (Fyziologický ústav ČAV, Praha), který hovořil o adaptačních rezervách a možnostech přežití na příkladu vězňů v Osvětimi, se zobecněním poznatků na nacistický systém koncentračních táborů vůbec.

Následující dva referáty se týkaly využívání vězeňské pracovní síly v konkrétních německých podnicích: dr. Karl Heinz Roth (Hamburger Stiftung für Sozialgeschichte des 20. Jahrhunderts) se zabýval příkladem Siemensova koncernu, Manfred Grieger (Volkswagen-Projekt, Universität Bochum) přiblížil nasazení vězňů v závodech Volkswagenu.

Se zájmem účastníci vyslechli také dva následující kratší příspěvky k pracovnímu nasazení slovenských židů od doc. dr. Vlasty Kladivové (Praha) a k vlastním vzpomínkám na pracovní nasazení v táboře Kaufering 4 izraelského účastníka Maxe Liebena (Livni).

Večer představila Miroslava Benešová, historička Památníku Terezín, amatérskou videonahrávku z podzemních prostor Richardu I a II, pořízenou při jejich nedávném průzkumu. Toto vystoupení se setkal s velmi živým zájmem většiny účastníků konference.

Závěrečný den zasedání částečně tématicky navazoval na referáty přednesené předchozí den, zejména pak referát dr. Edith Raimové (University of Durham) k úloze Organizace Todt při "ničení prací" v pobočných táborech Dachau. Ostatní přednesené příspěvky se již dotkly problematiky dolu Richard, v obecnějším pojetí u Rainera Fröheho (Hannover), podrobněji k samotnému Richardu hovořil dr. Hans Brenner (Zschopau, SRN). Závěrečný příspěvek Miroslavy Benešové (Památník Terezín) přiblížil pracovní nasazení vězeňských komand z terezínského Malé pevnosti.

Konference ve svém celku potvrdila zájem zainteresovaných odborníků o pořádání akcí tohoto druhu v Terezíně. V letošním roce 1993 naváže na tuto tradici společný seminář Památníku Terezín a Aktion Sühnezeichen / Friedensdienste k problematice práce památníků, který se uskuteční v první polovině října.

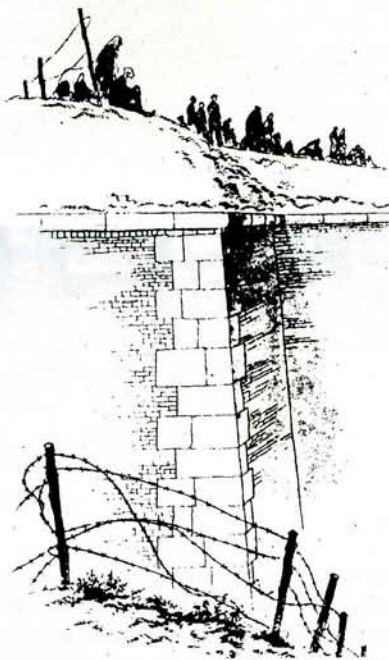
Pavel Škorpiil

Čteme v bulletinu Bejt Terezín

Každoročně dostáváme bulletin Památníku Terezín v Izraeli. Tentokrát jsme z něho vybrali:

Na paměť zničených obcí

V Jad vašem otevřeli 15. října 1992 památník nazvaný Údolí zničených obcí, který má připomínat památku přibližně 5 000 židovských obcí, z nichž převážná většina byla zničena v rámci holocaustu. Pietního aktu se zúčastnil tehdejší prezident Státu Izrael Chaim Herzog. Přijelo mnoho lidí z Izraele i ze zahraničí. Jména obcí jsou vytesána do kamene z jeruzalémské skály.

Jo Spier, Na hradbách

Překlady

Většina materiálů v archivu Bejt Terezín je v češtině nebo němčině, v jazycích, kterým mladí Izraelité nerozumí. Proto Bejt Terezín překládá systematicky mnohé dokumenty do hebrejštiny. V poslední době přeložila například Rahel Bar Zvi sedm básní dr. Karla Fleischmanna, lékaře, malíře a básníka. Byly přeloženy také Deník Hynka Weilse a Svědectví Filipa Müllera.

Ghetto Terezín jako studijní materiál
Pod názvem "Byli v Terezíně" sestavili Níma Barzel a Avionam Ben-Zeev

ze semináře Oranim učební plán pro vyšší stupeň středních škol. Práci tvoří dvě brožury. První z nich obsahuje pokyny pro učitele a žáky, úvodní slovo o historii ghetta od Ruth Bondyové a výňatky z deníků Gondy Redlicha a Tamary Hermannové, vzpomínky Elizabeth Argutinské aj. Druhá brožura je slovníkem pojmů z ghetta, dokumenty a fotografie.

Hudba v koncentračních táborech

Pod tímto názvem se v říjnu a listopadu loňského roku uskutečnila ve Freiburgu v jižním Německu série koncertů, výstava "Hudba v Osvětimi", konference a setkání. Hovořilo se o skladateli Viktoru Ullmannovi. Konal se mimo jiné i koncert klavírních skladeb, které vznikly v Terezíně, představení šansonů a kabaretních písní z Terezína. Karel Berman uspořádal večer písní. Promítán byl film o životě a díle tohoto pražského pěvce, který natočil Karel Vrba.

Fotoalbum

Ostravští chovanci dětského domova, který byl zřízen v roce 1941 v Praze ve Spálené ulici, předali svého času vedoucí tohoto domova Lotte Kleinzellerové fotoalbum s obrázky ze života domova - při učení, práci, při muzicírování a při domácích pracích. Paní Kleinzellerová zemřela v roce 1966, Josef Klein pak předal album Arturu Radvanskému, který je zaslal Bejt Terezín. V albu se podařilo identifikovat fotografie Lilky Reiserové a Jirky Jokl-Bluma. Bylo by dobře identifikovat i další.

Mengeleho dvojčata

Dík Zdeňce Hauserové z Londýna se podařilo opět spojit Evu a Hanu Traubovy, dvojčata, která přišla z Terezína do Birkenau v prosinci 1943. Zde zůstaly na příkaz Mengeleho, který prováděl pseudovědecké pokusy na dvojčatech, až do osvobození. (Dokumenty potvrzující, že jde o sestry, se našly v archivu Federace židovských obcí pozn. red.).

Stručně o ostatním

Bulletin Bejt Terezín má 18 stran hustě psaných a obsahuje třicet informací. Najdeme zde mimo jiné sdělení o materiálu Kurta Löwa z Frýdku, který byl v Terezíně jako patnáctiletý, o studii Leny Makarové o kabaretech v Terezíně, o knize vzpomínek na chlapce z Birkenau a mnohé další.

JSt

AKTUÁLNÍ POZNÁMKY HISTORIKOVY

Když jsme dávali podnět k založení Tereziánské iniciativy, stanovili jsme si za přední úkol "vrátit historii genocidy československých Židů v letech 1939-1945 do československých dějin a seznámit s ní československou veřejnost". S tím souvisela naléhavá potřeba dešifrovat neustále opakovaný stereotyp o 360 tisících Čechů a Slováků, obětí německé okupace. Historický výzkum prokázal, že celkový počet československých obětí byl o něco nižší a že 270 tisíc z těchto obětí byli židé, hlásící se k různým národnostem, české, slovenské, německé a židovské, ale vždy židé. Pokud jde o židovské oběti z českých zemí, přesáhla jejich počet 80 tisíc, ostatní byli ze Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Po listopadovém převratu vznikla diskuse, zda byl Terezián koncentračním táborem nebo ghettem, přičemž se ozval názor, jakoby tvrzení, že Terezián byl koncentračním táborem, bylo součástí záluďné politiky minulého režimu, zatemňujícího židovský podíl mezi obětmi německé okupace. Diskuse o tom se objevila i na našem prvním sněmu Tereziánské iniciativy. Tato zdánlivě pouze teoretická otázka nedávno nabyla velmi konkrétního významu. Claims Conference, která je povolána uplatňovat židovské materiální požadavky vůči Německu, uzavřela se Spolkovou republikou Německo dohodu o dodatečném odškodnění některých kategorií dosud neodškodněných evropských Židů, ve které se odlišně oceňuje doba věznění v koncentračním táboře a v ghettech. Nás se tato dohoda netýká, ale přijetí této nespravedlivé zásady by se mohlo stát nebezpečným precedentem.

V Tereziáně bylo osvobozeno přibližně 7 000 českých Židů, z nichž by 4 000 nespĺňovalo podmínky Claims Conference na odškodnění, neboť byli věznění v ghettu méně než 18 měsíců. Z těch 4 000 už velká většina nežije, ale ti žijící tvoří velmi značný podíl mezi členy Tereziánské iniciativy.

Myslím, že patří k zásluhám naší tereziánské historiografie, že jsme bezpečně prokázali, čím tereziánské ghetto ve skutečnosti bylo, že bylo od samého počátku cílevědomě zřizováno jako koncentrační tábor pro Židy, samoz-

řejmě modifikovaný jednak s ohledem na jeho specifické poslání, jednak s ohledem na konkrétní podmínky věznění v rámci městského obvodu s jeho kasárnami i množstvím civilních domů. Vědecká konference českých a zahraničních historiků, která se v listopadu 1991 zabývala historií Tereziána v kontextu s celým průběhem tzv. "konečného řešení židovské otázky", jednoznačně potvrdila naši interpretaci, že tereziánské ghetto bylo koncentračním táborem.

Každopádně jsme prosadili, že v oficiálním stanovisku Svazu bojovníků

vé a filmové, i v umělecké literatuře. Svým způsobem je určitá jednostrannost pochopitelná. Žije nás bývalých tereziánských vězňů na světě snad půl druhá tisíce. Určitá část přišla do Tereziána až po říjnu 1944, mnozí z nás prožili v Tereziáně svá dětská či mladá léta, navíc po deportaci jsme prožili peklo Osvětimi. Ze všech těchto i jiných důvodů je přirozené, že jsme si zařixovali ve své paměti jen určité stránky tereziánského života. To je přirozené. Avšak poskytneme-li rozhovory, píšeme-li o Tereziáně, můžeme-li jakkoli ovlivnit ty, kteří s tereziánským

Kresba Helga Hošková, *Rozdělávání chleba*

za svobodu i ministerstva zahraničí ČR se nečiní rozdílu mezi nacistickými ghetty a koncentračními tábory.

Důležité podle mého názoru je také to, že dnes už snad všeobecně je akceptován takový výklad historie Tereziána, že mu bylo přisouzeno jeho nacistickými organizátory trojí poslání. Tj. že nejen sloužil ke shromáždění židovských vězňů před deportací na východ a jako nástroj nacistické propagandy, ale že také po většinu času svého trvání byl nástrojem decimace svých židovských vězňů. Vždyť to byl tábor, kde zemřel každý čtvrtý vězeň, který do tereziánského města vstoupil v letech 1941-1944.

Stálo by za zamýšlení, nakolik se tato historická skutečnost projevuje v obrazu Tereziána, jak je předkládán v publicistice, také v televizní, rozhlaso-

děním seznamují veřejnost, měli bychom myslet na ty, kteří Terezián prožili jinak než my, dnes ještě žijící.

V poslední době jsme s Margitou Kárnou psali studii pro Dachauer Heft o tereziánských dětských věznicích. Poznávali jsme, jak obtížné a svým způsobem i kruté bylo rozhodnutí Rady starších, vylepšit stravování tereziánských dětí tím, že se sníží příděly starým vězňům, že se tak zvětší jejich hlad se všemi z toho vyplývajícími důsledky. Považujeme toto rozhodnutí za oprávněné a J. Edelsteino- vi, který je prosadil, slouží ke cti, nikoli k necti, jak soudí někteří historici. Byl to projev skutečnosti, že tereziánské "nucené společenství" neztratilo svou lidskou přirozenost - chránit především své děti. Ale neměli bychom zapomínat, čím byl tereziánský svět

děti vykoupěn - a nešlo jen o stravování. Nesmíme zapomínat na svět starých, nemocných a bezmocných lidí, na jejich terezínské živování, na ty stránky terezínského života, s nimiž my, tehdy mladí, jsme nebyli tak ostře konfrontováni. Mimořádné poslání zde má Muzeum ghetta a bude mít budoucí nová expozice v něm.

Letos v září uplyne půl století od vzniku terezínského rodinného tábora, příštího března od největší hromadné popravy československých lidí za celou dobu německé okupace a v červenci příštího roku půl století od likvidace rodinného tábora vyvražděním 6 500 jeho vězňů. Terezínský rodinný tábor v Birkenau je neodmyslitelnou součástí dějin terezínských vězňů a tedy naše věc.

Expozice v československém bloku byla zlikvidována a není naděje, že by mohla být v dohledné době obnovena. Přípravuje se základní rekonstrukce celého areálu muzea v Osvětimi a Birkenau, jehož expozice samozřejmě vyžadují základní přestavbu a který je i technicky v zoufalém stavu. V tomto kontextu by měly probíhat přípravy také na novou československou expozici. Její otevření už v příštím roce je nemyslitelné. S vedením osvětimského muzea však byla dohodnuta možnost, aby Památník Terezín v Osvětimi uspořádal výstavu věnovanou terezínskému rodinnému táboru v Birkenau, kam bychom dočasně umístili i pamětní kámen k uctění 17 500 vězňů tohoto tábora. Osvětimské muzeum zamýšlí pro podobné památníky - náš nebude jediný - zabezpečit v novém uspořádání muzejního areálu důstojné umístění.

Úkol promyslet a připravit koncepci, jak budou v budoucím muzeu Osvětimi a Birkenau představeny osudy jejich československých vězňů a na nich i osudy Československa v letech 1938-1945, je velmi aktuální. Je logické a dobré, že odpovědnost za tuto přípravu má převzít Památník Terezín.

Historický výzkum prokázal, že v Osvětimi, tj. v celém komplexu osvětimských táborů včetně Birkenau, Monovic a dalších, bylo vězněno na 180 tisíc československých vězňů. Mezi nimi bylo přibližně 6 tisíc cikánů a 160 - 165 tisíc těch, kteří byli do Osvětimi deportováni transporty RSHA, Reichssicherheitshauptamt, česky řečeno, židovskými transporty organizovanými Eichmannovým referátem. Neznamená to ovšem, že mezi dalšími přibližně 12 tisíci vězni mimo transporty RSHA nebyli také Židé. Známe mnoho jejich

jmen, ale celkový počet nikoli. I tak je zřejmé, že přibližně 90 % československých vězňů Osvětimi byli Židé.

Samozřejmě je nezbytné důstojně ukázat úlohu Osvětimi v "konečném řešení cikánské otázky" na českém území, Osvětim jako nástroj německé okupační politiky vůči českému národu, úlohu Osvětimi při likvidaci funkcionářského sboru Sokola, podlou hru

německých okupačních úřadů s přemístěním českých vězňů Osvětimi do Mauthausenu a Dory, což bylo vydáváno za blahovolný ústupek Háchovi atd. Bylo by pošetilé stavět jeden úkol proti druhému, ale považuji za nepřijatelné, aby v budoucí československé expozici byla opět skutečná struktura československých vězňů v Osvětimi zamířena. Miroslav Kárný

Co nového v Památníku Terezín

V Památníku Terezín a jeho Muzeu ghetta se pravidelně objevuje řada novinek, sloužících ke zdokonalení činnosti. Zde je přehled neaktuálnějších z nich.

Počátkem roku vyšel ve třech jazykových mutacích katalog Muzea ghetta, který prohlubuje a umocňuje dojmy návštěvníků. Seznamuje s řazením a uspořádáním expozice, s hlavními vystavovanými dokumenty a předměty, ale plní i další úkoly. Ve statích zpracovaných historiky Muzea se zabývá předevládajícími dějinami Terezína a pak hlavně posláním terezínského ghetta ve zrůdném systému vyvraždění Židů, nazývaném nacisty "konečné řešení židovské otázky". Obsahuje též plánek bývalého ghetta s vyznačením obchůzkové trasy a charakteristikou jednotlivých významných objektů. Dříve návštěvníci často podobnou pomůcku postrádali a ptali se po ní. Nyní je tedy jejich zájem zcela uspokojen.

V budově krematoria se až do poslední doby nacházela výstavka fotografií a dokumentů z období ghetta. V době, kdy neexistovalo Muzeum, představovala vlastně jedinou připomínku Terezína jako koncentračního tábora pro Židy. Po otevření Muzea však v podstatě ztratila svůj význam. Proto byla v poslední době připravena a v dubnu v krematoriu otevřena nová expozice, nazvaná "Úmrtnost a pohřbívání v ghettu". Přináší množství dokladů k této problematice a vhodně doplňuje poznatky, které návštěvníci prohlídkou interiéru krematoria získávají. Expozice o pohřbívání usnadňuje též orientaci v areálu židovského hřbitova a seznamuje i s perspektivními záměry Památníku na pietní úpravu dalších objektů, především bývalé márnice a kolumbária.

Jedna z dalších rekonstrukcí, jimiž se Památník zabývá, se právě nyní

dokončila. Prostor za Muzeem ghetta dostal parkovou úpravu a v červnu se nově otevřel pod názvem Park terezínských dětí. V době ghetta se v těchto místech nacházelo provizorní hřiště dětského domova L 417. Nyní tedy bude areál připomínat památku nejmladších vězňů terezínského ghetta, ale i všech dalších obětí nacistického vyhlazování Židů. Stane se součástí prohlídkového okruhu Muzea a současně i místem odpočinku terezínských občanů. Nově a důstojněji zde byla instalována též plastika dívky, vytvořená pro Terezín - na základě sbírky devadesáti šesti italských měst - Emiliem Grecem.

Přehled novinek z Památníku Terezín uzavíráme tentokrát zprávou o strukturálním opatření, od něhož si vedení i pracovníci slibují významné zlepšení a prohloubení výchovné činnosti. Na počátku roku 1993 vzniklo vzdělávací oddělení, jehož úkolem bude soustřeďovat a organizovat edukativní působení Památníku, a to jak pokud jde o ghetto, tak ve vztahu k Malé pevnosti a dalším perzekučním zařízením nacistů v okolí Terezína.

Svoji činnost bude vzdělávací oddělení zaměřovat především na studující mládež a její pedagogy. Bude pro ně organizovat tematické prohlídky, přednáškové cykly, semináře a besedy, spolupracovat při určování náplně a zpracování slohových, seminárních, diplomových a podobných prací. Vytvoří si řadu audiovizuálních pomůcek, bude se podílet na informační, ediční i mezinárodní činnosti památníku. Pochopitelně, že potrvá nějakou dobu, než se práce vzdělávacího oddělení rozvine v plné šíři. Již dnes je ale nepochybné, že vedle dalších aktivit přispěje i ono k důslednému naplňování úlohy, která Památníku Terezín patří.

Erik Polák

BRUNDIBÁR SOUČASNÝM

Před dvěma lety požádala Tereziánská iniciativa Dismanův rozhlasový dětský soubor o obnovené nastudování opery Hanse Krásky "Brundibár" hrané dětmi tereziánského ghetta. Premiéru zhlédli v říjnu 1991 ti, kdo přijeli do Tereziána vzpomenout 50. výročí zahájení deportací českých Židů.

Zkoušení samo bylo pro dramatický soubor nesnadné, ale v konečném výsledku velmi přínosné. Snaha po autentičnosti představení vedla k průběžnému doplňování základních znalostí o rozsahu židovské kultury v Čechách, o zrůdnosti rasové nesnášlivosti dovedené ad absurdum v době druhé světové války, o dobovém kontextu milé operky "Brundibár". Zároveň s prvními melodiemi dvojhlasých sborů seznamovali se budoucí interpreti s dobovými reáliemi tereziánského ghetta, s problematikou nuceného pobytu tehdy stejně starých dětí odtržených od rodin, kamarádů, odvržených společností do tušení bezbřehého zla. Onoho zla, personifikovaného fláinetářem Brundibárem, se kterým je nutno svést boj, aby nemocná maminka byla zachráněna.

Pan Jiří Vrba patronoval nastudování, umožnil dětem zhlédnout dokumentární film, inicioval mnohá setkání s pamětníky, trpělivě vysvětloval, odpovídal beze zloby a s pochopením na otázky typu:

"A to číslo se nedá umejt?"

"Vy jste něco neudělali, když vás bylo tolik?"

"Vy jste byl taky Žid?"

Umožnil tak netušícím naivům nahlédnout, kolik podob může skrývat lidská bytost. A kterak ostrážitost je namíště i dnes.

A ještě jedno důležité poznání. Jak prostinký příběh může čelit obecné zášti, může dát dětem smysl života a naději, že se lze bránit.

18. října 1991 byl pro děti DRDS dnem, na který se nezapomíná a který v mnohém ovlivňuje vše následné. Dopoledne strávily v nově otevřeném Muzeu ghetta. Nad obrázky dětí, mnohdy již mrtvých ve věku dnešních zpěváčků "Brundibára", si povídaly s těmi, kdo sem přijeli po desítkách let z různých koutů světa, ale se stejnou hrůznou zkušeností z dětství. Rozhovory pro pláč nedořečené...

Jednoho chlapečka bylo nutno odvést. Chvěl se bázní.

Vlastní premiéra dosavadní zážitky jen umocnila. Mnozí z hlediště zpívají spolu s dětmi. Melodie "Brundibára" jsou mostem mezi generacemi. V závěru dojaté obecenstvo zpívá hymny.

V bezprostřední návaznosti na představení vzešla i nabídka pana Joži Karase a Teda Diehla v zastoupení holandsko-americké firmy Channel Classics, aby v řadě CD tereziánské hudby byl jeden titul věnován "Brundibárovi" v interpretaci DRDS. Dnes již je tento kompaktní disk natočen.

O něco později byl soubor pozván na zájezd do Tübingenu panem Haraldem Krausem a do Grenoblu francouzským divadelním souborem Mauvaises Herbes lycea ve Villard de Lans. Dokonce i z USA přišla nabídka k realizaci několika představení. Jenom po Čechách naopak je nutno propagovat a nabízet. (Pro zajímavost - jedna vedoucí dětského divadelního souboru, ročník 1956, se otázala, co to ten Terezián je...)

Zdálo by se, že "Brundibár" je řadovým titulem poměrně širokého repertoáru DRDS, pokud by tato problematika právě dnes nenabývala znovu až zarážející důležitosti. A tak se pro DRDS stala základem dalších aktivit. Byly nastudovány trojhlasé hebrejské chóry, české lidové písně v úpravě pana Domažlického a texty Jiřího Ortena...

Zdena Fleglová

Strom tereziánských dětí je symbolem pokračujícího života

Řekl mi nedávno Dudu Raz z Keren Hayesod v Izraeli. "Právě pro Izrael, pro památník Jad vašem je tento symbol obzvláště důležitý", dodal. Ale to bych začala od konce. Musím začít u svých rodičů, Jiřího a Irmy Lauscherových, kteří téměř před čtvrt stoletím začali usilovat o to, co je dnes posláním Tereziánské iniciativy: aby se nezapomnělo, co byl a znamenal Terezián. Sbírali materiál a dokumenty, pořádali přednášky, ukazovali alba a především nesčetněkrát doprovázeli do Tereziána skupiny i jednotlivce z mnoha zemí. Nikdy přitom nezapomněli zastavit se u stromu tereziánských dětí, jehož příběh vždy velice zaujal.

Když vloni přijela skupina významných osobností z Kanady, doprovázená Paulou Borensteinovou z pařížského Jointu, požádala mne, abych místo svých zemřelých rodičů jela s nimi do Tereziána. A tak i já jsem je přivedla ke vzrostlému javoru, a také na ně zapůsobila jeho symbolika. Zmínila jsem se, že pro nás tryzna v Tereziáně před Roš hašana není jen symbol Keveř avot (hroby otců), ale i Keveř jeladim (hroby dětí). Trochu jsem tuto symboliku rozvedla dál; že totiž semena tohoto stromu by mohla vyrůst v další stromy, který by v Jad vašem, v Bejt Terezián a dalších památnících Šoa připomínaly nejen památku zavražděných dětí, ale také povinnost žít v jistém smyslu i za ně.

Kresba tereziánského dítěte

Mezi návštěvníky, které tento nápad zaujal, byl i Michael Wiener z Izraele. Prohlásil, že se věci ujme. Skutečně na podzim 1992 zavolal, že od kanadských účastníků zájezdu získal podporu a že brzy zjara k nám přijede z Izraele pěstitel, kterému bych mohla pomoci. Pomohli i jiní: ředitel Památníku Terezián J. Munk, a jeho pracovníci, L. Holznerová z Tereziánské iniciativy i vedení Pražské židovské obce. A tak Itai Schafrir přijel 2. 3. 1993 do Tereziána a pokusí se jednak ze semen, jednak naroubováním na podnož vyrostlou v Izraeli, vypěstovat potomstvo tereziánského javoru. Podaří-li se to, chce pan Raz z Keren Hayesod uspořádat slavnostní zasazení stromku u Památníku dětí v Jad vašem v Jeruzalémě. A tím se vracíme k úvodní myšlence tohoto článku: musíme nejen vzpomínat na oběti, ale také žít pro budoucnost. V tom je poselství tereziánského stromu.

Michaela Vidláková

Několik slov k "lodžským"

Z ostatních článků v tomto čísle "Terezínské iniciativy" jste se dozvěděli, že "terezínští" se sešli na svém sněmu v polovině března. Byl jsem s Věrou Šlesingerovou, která bohužel nemohla přijít, též pozván. Činnost Terezínské iniciativy nás nyní bude velmi zajímat, protože jsme s ní spojeni.

Sešlo se "jich", vlastně už "nás", hodně přes 200 (členů je více než 900) a ještě před zahájením jednání jsem si uvědomil, jak jsme všichni spojeni a propojeni. Jednak společ-

Věra Šlesingerová dále nebude "kočkovat". Vždyť máme před sebou několik důležitých úkolů: umístit na Židovském hřbitově v Praze-Strašnicích pomník na paměť našich blízkých, kteří začali svoji poslední pouť v Lodži, přispět k zapůjčení výstavy o lodžském ghettu a připravit naše nejbližší "celosvětové" setkání.

Jako hlavní úkol, vlastně povinnost, cítíme potřebu, co nejdříve umístit na hřbitově pomník na paměť našich blízkých, kteří s námi odjeli do Lodže a nevrátili se. Zjišťovali jsme možnosti

me o pamětní desce, už peníze poslala. Samozřejmě, že vše veřejně vyúčtujeme.

Ještě něco pro Vaše hlavy. Popřemýšlejte a navrhněte nápis, který bychom nechali do pomníku vytesat. A dále, co byste doporučovali pro naši další činnost. Jeden námět dáváme k úvaze. Terezínská iniciativa zamýšlí ustavit skupinu tzv. druhé generace, tedy dětí a vnuků, kteří by nám pomohli a postupně by naši práci přebírali, když nám to chození a myšlení bude dělat ještě větší potíže. Víme, že někteří z nich zájem mají. Např. pan P. Koretz z USA, jehož rodiče byli deportováni do Lodže, se už o naší práci zajímal.

Zda výstava o Lodžském ghettu, která je umístěna v Židovském muzeu ve Frankfurtu /M., bude do Prahy zapůjčena, Vás zatím nemůžeme konkrétně informovat. Náš "velvyslanec" ve Frankfurtu, pan K. Brožík, již mnohé učinil, ale není to jednoduchá záležitost, navíc finančně poměrně náročná. O celou záležitost se však zde stará přímo ředitelka Židovského muzea v Praze dr. L. Kybalová a tak věříme, že vše dobře dopadne.

Hanuš Orlický

Kresba Fritz Taussig (Fritta), *Kaffehaus*

ným holocaustem, na který teď ve stáří častěji vzpomínáme a díky svobodnému klimatu v České republice můžeme o prožitém utrpení otevřeně (nebo jen otevřeněji, protože autocenzura je stále v nás??) hovořit a psát. A propojení jsme přátelskými a příbuzenskými vztahy. Bylo to hezké setkání, udělal se další kus práce.

Předseda Terezínské iniciativy doc. H. Schimmerling v hlavním referátu vzpomněl "lodžských", co jsme dosud společně s Terezínskou iniciativou udělali, a sdělil přítomným, že jsme se spojili s Terezínskou iniciativou. Proto jsem byl zvolen do nového 25 členného předsednictva Terezínské iniciativy.

To ovšem neznamená, že "lodžští" se nebudou scházet samostatně a řešit své specifické problémy, že nás

a ceny. Nyní (nevíme, co udělá inflace) by stála deska veliká asi 150 x 70 x 10 cm, dole s obrubníkem, který by ji zajišťoval, ze švédské žuly asi 35 tisíc Kč, z české žuly asi 15 tisíc Kč. Ceny jsou včetně nápisu a instalování. Možná, že něco málo peněz bychom dostali od Židovské obce. Ale, pro nás pozůstalé to bude vlastně jediný pomníček na naše blízké, a tak jistě každý z nás se bude chtít podílet na vytvoření této památky. Proto vyhledáváme sbírku a prosíme Vás, abyste co nejdříve zaslali peněžní příspěvky na adresu: Věra Šlesingerová, nábř. L. Svobody 6, 110 00 Praha 1. Na základě získaného obnosu se dohodneme o tom, jaký pomník postavíme. Jsme přesvědčeni, že bude důstojný. Vždyť např. paní Pekárková z Austrálie, pouze na základě zmínky, že uvažuje-

Dopis skupiny Wulkow

Skupina bývalých terezínských vězňů, která v roce 1944 až 1945 stávala v koncentračním táboře Wulkow (zpočátku mylně označovaném "Zossen") baráky pro RSHA, se již řadu let pravidelně schází. Na svém dnešním setkání se jeho účastníci seznámili s průběhem a závěry sněmu TI dne 17. 3. 1993.

Čtělí bychom touto cestou vysoce ocenit dosavadní všestrannou, cílevědomou aktivitu výboru TI, která je v současném období přeměn v naši společnosti zvláště cenná a prospěšná. Výstavba Muzea ghetta v Terezíně a ohlášhistoricko-dokumentační činnosti jeho pracovníků významně přispívá doma i v zahraničí k odstranění dřívějších, dosud přežívajících zkreslovaných představ o tomto koncentračním táboře zvláštního druhu a podává svědectví o skutečném rozsahu obětí československých židů v nacistickém holocaustu.

Naše malá přežívající skupina bývalých terezínských a wulkovských vězňů chce představitelům TI vyslovit plnou podporu v jejich záslužném úsilí a přeje jim mnoho úspěchu.

ÚSPĚŠNÁ SPOLUPRÁCE

V květnových dnech navštívila Terezín vedoucí Kultur Kontaktu, iniciativy Spolkového ministerstva pro vyučování a umění ve Vídni, s kterou zástupci Tereziánské iniciativy projednali budoucí vzájemnou spolupráci. Zároveň nám byl předán dokument potvrzující, že vyúčtování všech dosud použitých dotací, věnovaných Kultur Kontakttem bylo překontrolováno a potvrzena jejich věcná správnost s tím, že byly vynaloženy v souladu s jejich určením.

MLADÍ UMĚLCI V TEREZÍNĚ

V Terezíně byla otevřena výstava mladých umělců z vídeňské mistrovské školy Antona Lehmdena. Na pozvání "Služby v památníku" pracovali přímo v Terezíně na tereziánské tematice a na výstavě předkládají výsledky své tvorby. Jde o umělce z Japonska, Singapur, Bulharska, Maďarska, Německa a Rakouska.

ČAS PROMLUVIT

Pod titulem "A time to speak" vyšla v Belfastu kniha vzpomínek Heleny Lewisové, rozené Herrmannové, vězněné v Terezíně v době mezi srpnem 1942 a květnem 1944, pak v Birkenau a dalších táborech.

"SLUŽBA PAMÁTNÍKU"

V Terezíně pracuje již od října 1992 rakouský student architektury Bernhard Schneider v rámci projektu "Služba památníku", který umožňuje nahradit vojenskou službu prací v památnících holocaustu. V současnosti pracuje B. Schneider na návrhu, jak využít vyprázdněné budovy bývalých Magdeburšských kasáren.

HISTORIKŮV ODKAZ

Zemřelý historik Terezína H.G. Adler, který po emigraci z Československa žil v Londýně, odkázal svou sbírku tereziánských dokumentů amsterodamskému archivu historického ústavu,

který se zabývá válečnými dějinami (RIOD). V rámci československo-holandské kulturní dohody bylo umožněno skupině našich historiků (V. Suché, M. Kárnému a V. Blodigovi) seznámit se v pěti dnech s touto Adlerovou sbírkou a pořídít odtud několik tisíc xerokopií.

PŘÍPRAVA VÝSTAVY

Erik Polák a Vojtěch Blodig pracovali po dva květnové týdny v archívech Jad vašem, aby hledali dokumenty, které by bylo možno využít v připravované nové expozici tereziánského Muzea ghetta.

Počátkem září se seje v Praze jednodenní seminář na téma "Odboj v tereziánském rodinném táboře Birkenau". Kdo z bývalých vězňů tohoto tábora by chtěl přednést svůj příspěvek na tomto semináři, přihlásí jej co nejdříve písemně v sekretariátu Tereziánské iniciativy.

NOVÁ KNIHA O RAKOUSKÝCH SS

Ve Vídni vyšla kniha rakouského historika Hanse Safriana Die Eichmann-Manner, která se zabývá úlohou rakouských SS při vyhlazování evropského židovského obyvatelstva, také v našich zemích. Samostatná kapitola je věnována Nisku.

ZÁJEM O PROJEKT

Internationaler Suchdienst v Arolsensu projevil zájem o náš computerový projekt záznamů personálních dat všech tereziánských vězňů a požádal o předání jeho duplikátu, který by mu byl mimořádně užitečný.

NÁVŠTĚVNOST MUZEA GHETTA

V roce 1992 navštívilo Muzeum tereziánského ghetta celkem 60 231 osob, pouze 3938 (6,55 procent) byli českoslovenští občané. Malou pevnost

si loni prohlédlo 179 130 osob, z nichž 13,3 procenta byli čeští a slovenští návštěvníci.

INFORMACE O LITERATUŘE

Ke zprávě v prosincovém čísle Tereziánské iniciativy o disertační práci Kornelie Richterové z Lipska o knihovnické práci a četbě v ghettu Terezín dodáváme, že mu předcházela článek z roku 1986 v časopise Zentralblatt für Bibliothekswesen (102, č. 3, str. 97-103) nazvaný Bibliotheksarbeit im Ghetto Theresienstadt. Separát je v knihovně Židovské obce v Praze se signaturou J 507.

Táž knihovna vlastní pod signaturou J 494 i diplomovou práci Magdaleny Křestákové Knihovna tereziánského ghetta (vydala Katedra vědeckých informací a knihovnictví filosofické fakulty University Karlovy 1983, 59 s., 4 přílohy, úvod, bibliografie).

NA VĚDOMÍ SE DÁVÁ

V těchto dnech vyšla německá verze sborníku Terezín v "konečném řešení židovské otázky", který vydala Tereziánská iniciativa v nakladatelství Panorama. Oproti českému vydání je sborník rozšířen o příspěvek rakouské historičky G. Anderlové, charakterizující tři táborové velitele tereziánského ghetta, kteří nikoli náhodou byli všichni rakouští SS.

Akademické malířce Helze Hoškové, členice předsednictva Tereziánské iniciativy, udělila Massachusetts College of Art v Bostonu čestný doktorát FINE ARTS. Významná zahraniční instituce tak ocenila dílo Helgy Hoškové, která celý život věnuje boji proti násilí a fašismu. Svými díly burcuje lidské svědomí, připomíná, že nebezpečí rasismu, antisemitismu a neonacismu je stále aktuální.

TEREZIÁNSKÁ INICIATIVA

vydává Tereziánská iniciativa, 110 01 Praha 1, Maiselova 18. Redakční rada: Miroslav Kárný, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Hanuš Orlický, Jiří Steiner. Číslo 4 vyšlo v červnu 1993.